Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

H·P·HANSEN

LÅJLÆ FÅLK

Låjlæ Fålk.

H. P. Hansen:

Låjlæ Fålk

I Kommission hos
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
Aarhus Afdeling.

Eksprestrykkeriet, Herning.
— 1923 —

Indhold:

	Side
Kræ Lasen	7
En ryww Kjæltring	19
Doktor Hoffbauer	49
Holmerne	53
Lærer Agger	60
Mikkel Donner	64
Laust Peder	67
Brogl og Billinger	74
Ordtydninger	83

Naar man samler paa Folkeminder, faar man ofte morsomme Træk frem om mer eller mindre morsomme Folk. Det er saadanne Træk om nogle af Midtjyllands, nu svundne, Originaler jeg meddeler i det følgende.

Forf.

Kræ Lasen.

I Folkevidet svarede Sunds i ældre Tid omtrent til Vorbasse i vore Dage. Sunds var et fattigt Hedesogn, der laa de kulturelle Centrer lidt fjærnt, og som Følge deraf var Beboerne maaske nok lidt særprægede. I hvert Fald havde Sognet adskillige Originaler. Blandt disse blev Sunds-Amerikaneren, eller Kresten Kjæltring, den mest berygtede og den, der i sin Tid, mer end nogen anden, gjorde, at selve Navnet Sunds blev kendt i større Udstrækning end tidligere. En anden Original, Kræ Lasen, var og blev egentlig kun kendt indensogns; men da han netop var én af de mærkeligste Personer, Midtjylland har haft, vil jeg fortælle om ham først.

I sidste Halvdel af forrige Aarh. boede denne underlige Mand i Sunds Fattighus. Dette var dog kun hans Vinteropholdssted, thi saa snart Vaaren kom med Varme i Luften, laante han en halv Vogn, læssede sin fattige Ejendele derpaa og kørte saa ud paa Heden eller hen til »Brownbjærre Bak«, hvor han saa lavede sig en Jordhule med noget Pindeværk og Skramleri til Tag osv.

Naar han boede ved »Brownbjærre«, drev han Fiskeri i Aaen, der løber tæt ved. Men saa et

Aar var der nogle Knægte, der morede dem med at brænde Kræ Lasens Sommerbolig af. Ejeren sprang ud gennem alt Skidt og Skrammel. Men det var Synd at volde Særlingen den Sorg. Han beklagede sig navnlig meget over, at der sad to Kroner ved »æ Later«, som han ikke fik reddet.

Selv var han skikkelig, fornærmede ingen og var yderst hjælpsom, naar nogen ønskede hans Hjælp. Han var god til »o stek op for æ Tækmand« og til at stryge Simer. Ganske vist var Arbejdet meget sjusket, men han kunde, efter Sigende, stryge et Par Hundrede Favne om Dagen.

Naar Pigerne bildte ham ind, at de godt kunde lide ham, saa kunde de faa ham til at slide af alle Livsens Kræfter.

En Sommer boede han i en gammel »Foosti«, hvis Vægge var opført af Soj, paa Linaa Hede. Om Natten havde Kræ Lasen et Hjørne inde i Faarehuset, Resten af Pladsen raadede Laust Jensens Faareflok over; men om Dagen kunde Kræ Lasen disponere over hele Rummet. Af Møblement havde han kun et gammelt Chatol til sit Smaaskrammel og en Jærntrefod til at koge over. Chatollet blev gerne fragtet paa en Trillebør fra Kræstens ene Opholdssted til det andet. Døde der et Faar, og det hændte ikke saa sjældent i ældre Tid, da blev Dyret ham overladt — han flaaede Skindet af, parterede Kadaveret og hængte Kødet op ved Bjælkerne i Faarehuset og saa var han velforsynet med Sul. Spurgte nogen til, hvorledes

han kunde bo derinde ved Faarene, svarede han blot: »de æ stæn warm!«

Hyrderne kom ofte ind til ham og fik Lov til at stege Kartofler i hans Ildsted, en Fordybning nede paa »Gulvet«.

En Vinter blev det Kræ Lasen for koldt i Fattighuset, saa fik han Lov til at flytte op »o æ Laj« over sin Broder Josephs Ko, hvor der formentlig var nok saa lunt. Loftet var dannet af gamle Rafter og Pinde med Fladtørv over, og Bæreevnen var derfor ikke særlig stor; men Kræ Lasen kunde dog nok selv færdes og ligge paa »æ Laj« uden Risiko. Efterhaanden slæbte han imidlertid den »jænn Fæt« efter den anden derop, og saa en skønne Dag brasede Loftet med Kræ Lasen og hans Skramleri ned over Koen. Joseph blev, som ikke sært var, gal, og han raabte: »no ska du F. ta mæ u.r mæ di Randsel o Pandsel — du gyr mi Kow hiel tåvelæ!« Og saa maatte Kræ Lasen flytte over i Fattighuset igen.

Det var Særlingens Lejligheder — men han selv? Ja, han var nærmest ubeskrivelig. Klæderne var syede eller bundne paa hans Krop, og han trak, efter Sigende, aldrig af disse. Hvorledes Tøjet oprindelig havde set ud, vilde næppe nogen Oldgransker have kunnet hitte ud af. Det var Lap paa Lap og lutter Lapper, der var hæftede sammen med Traad, Garn, Jærntraad, Tækkegarn osv., og han havde næppe en Knap i sin hele Klædning. Fik han et Klædningsstykke af

en eller anden, sprættede han det straks op og lavede det om, saa det »passede« ham. Han gik gærne med en Træskostøvle eller en Støvle paa den ene Fod og en gammel Træsko paa den anden, og om det ene Ben havde han viklet et gammelt, stinkende Hundeskind, medens det andet var udstafferet med Halm. Til andre Tider fandt han paa at stikke Benene ned gennem gamle Filthatte, som han tog Pullen af — det skulde vel se ud, som han gik i Kravestøvler.

En Gang lavede han sig et Slag af et tørt Faareskind — han syntes et saadant var praktisk, stærkere og bedre end et af Tøj. Men det knagede og knirkede jo svært, naar Kræ Lasen kom gaaende i sin vidunderlige Klædning, og Hundene, der baade kunde se, høre og lugte Manden i lang Afstand, flokkedes om ham fra alle Kanter og lavede en frygtelig Koncert, naar han viste sig. Blev Hundene ham for nærgaaende, saa gjorde han nogle Sving til den ene og anden Side; de gamle Skind knirkede og udsendte en bedøvende Lugt, og Hundene fo'r forskrækkede til Siden et Øjeblik, for straks efter at tage fat igen med fornyet Kraft.

Hans Hat maa vi ikke glemme. Det var en af disse gamle, stive »Skorstensrør«, der var paa Mode i salig Sjætte-Frederiks Tid, og som i Grunden havde udtjent for længe siden. Dog, for Kræ Lasen var det et uundværligt Klædningsstykke, for ikke at sige Møbel. Kom han ind et Steds og skulde have Hatten af, da skete det med

en ubeskrivelig højtidelig Bevægelse. Sagen var, i den dybe Hat gemte han en Mængde Smaating: »gammel Rennd«, Briller og alt muligt Smaakram, og der hørte baade Forsigtighed og Øvelse til at tage Hatten af, uden at dens dyrebare Indhold trillede ud!

En Dag fik Jens Andersen i Thorup Besøg af en »Skiekræmer«, d. v. s. én, der gik omkring og handlede med Hornskeer. Nu viste det sig, at de to Mænd var Kammerater fra Tjenesten, og saa skulde Handelsmanden blive og have Middagsmad.

Bedst som man nu sidder og søber Vælling, skrider Kræ Lasen ind i Gaarden og hen for Vinduet, hvor man sidder. Og han saa jo farlig ud med sine raslende Hundeskind hængt paa den ene Skulder i Vindsiden, sine ejendommelige sammenrimpede Lapper, Støvle paa det ene Ben, Træsko paa det andet, Halm om Benene, høj Hat osv. For en fremmed maatte Synet vel nok lede Tanken hen paa en Mellemting mellem et levende Fugleskræmsel og den skindbarlige Djævel.

Og Skekræmmeren blev ræd, saa det forslog noget. Han udbrød: »Herre Jösses — hwis en wa skøj?« Men det var jo netop det, Manden var. Og saa sank Skeen ham ud af Haanden og han fik ikke et Bid mere den Gang.

Da Folkene var færdige med »djæ Onden«, kom Kræ Lasen til Bords. Skekræmmeren gik da ud paa Gulvet, stod lige saa stille der og glo-

ede paa den underlige Skikkelse, der dog, til nogen Beroligelse for den forskrækkede, tog Føde til sig.

En Gang Sogneraadet maatte tage sig af Særlingen, opdagede man, at han, ligesom Verdens lykkeligste Mand, ingen Skjorte havde paa — en saadan havde han »stæn et hat de sist aten Oer!« Saa mærkelig Manden var, ligesaa ejendommelig var hans Spisekammer. Brændevinen gemte han i gamle Svineblærer — altsaa Læderflasker; og med Hensyn til Maden, da var han ikke »kaken«. Hvor kunde han blive glad, naar han kunde faa fat paa en selvdød Gris af passende Størrelse. Med Hud, Haar og Indvolde blev Kadaveret saltet ned i en gammel Kiste, han havde, og saa skar han et Stykke af den ene eller anden Ende, naar han ønskede sig noget af Grisen.

Hjemme levede han, bogstaveligt talt, tarveligt, og naar han var ude at hjælpe Folk et eller andet Sted, var han i Begyndelsen ogsaa yderst nøjsom. Men han skulde ikke opholde sig ret længe paa et Sted, inden han lærte at finde sig de bedste Stykker ud ved Bordet og forsyne sig, det bedste han kunde.

Da en af mine Fortællere en Dag besøgte Kræ Lasen, stod denne og slubrede noget Mad i sig af et gammelt rødt Fad. Fadet manglede et stort Stykke, men Kræ Lasen havde restavreret det ved Hjælp af en Kasketskygge, han havde bundet ved!

Han gik meget langs Søbredden, og naar han saa fandt en opskyllet, vindtørret Fisk, rykkede

han i den og sagde: »dæn æ stæn gue — den ka knåås — saa ka en gåt eer den!« — Sit Brød tjærede han i Enden, for at det ikke skulde blive tørt, om han ogsaa aad det tjærede Stykke, ved jeg ikke, men i hvert Fald lugtede han altid af Tjære. »De wa stæn fresk,« sagde han — »stæn« var hans Mundheld. Hos Omegnens Bønder hentede han Mælk. Hans Mælkekande var saa sur, saa ingen turde lugte til den; men en Gang imellem saa en Bondekone sit Snit til at skolde hans Kande, dog skulde hun passe paa, han ikke saa det, thi saa blev han vred — han mente jo selv, at han var meget »ræjnfær«. Naar han havde faaet en Kande Mælk, skulde han »stæn« nok huske Konen, naar han kom ud at fiske. Aar efter Aar bandt han Fiskegarn efter en større Maalestok.

Uldhandler Jens Børresen, der nu har Forretning i Svendborg, traf en Gang sammen med Kræ Lasen hos Jens Andersens i Thorup. De var »Såwner« og kendte hinanden godt fra før. Nu kom de til at lægge Planer om at drive Fiskeri sammen i Sunds Sø. Jens skulde købe Hamp paa Fyn, som Kræ Lasen saa skulde spinde og binde Garn af. Men Jens vilde have Garnet lavet saa stort, at Søen kunde tømmes paa én Gang, idet der skulde gaa et Par Heste paa hver Side af Aaen og trække Garnet. Kræ Lasen rystede dog paa Hoveret og sagde: »de blywer stæn få gråww, de ka at!« Og saa tabte Særlingen Interessen for

Kompagniskabet. Forresten duede hans Garn slet ikke, saa Faren var hverken overhængende for Fiskene eller for, at Efterslægten i Sunds skulde komme til at savne Fisk.

En Gang imellem var Kræ Lasen optaget af at fange Ræve. Han gravede et dybt Hul i Linaa Hede. Hullet var vidt forneden, saa Mikkel ikke kunde komme op, naar han faldt deri. Og der blev virkelig fanget en Ræv deri, thi en Dag Pæ Steensen var efter en Ræv med sine Hunde, smuttede Mikkel ned i Kræ Lasens Rævegrav og blev fanget. En anden Gang fandt han paa »o vild mier æ Röw«. Han fik fat paa en »Katbælle«, som han bandt en stor Krog ved og saa hængte han Apparatet op mellem to Træer. Meningen var jo, at Mikkel ved at springe op og snappe efter Katten skulde blive hængende paa Krogen. Lige saa original var en anden Opfindelse. Han fik fat paa et Hjul, og nu fæstede han et Stykke Kød saadan, at Mikkel skulde stikke sit Hoved gennem »æ Hywelsnaw« for at faa fat paa Kødet — og saa blive hængende. Men Mikkel kom desværre ikke.

Saa utrolig det næsten lyder, havde han været gift en Gang, og Parret havde ogsaa haft et Barn. Barnet døde, og da Ligsynsmændene kom for at syne det, fandtes Liget hængt op ved »æ Håendboend« paa Loftet — han »vild stæn et ha æ Møs te o nalder å en«, sagde han. »Jåw, han wa

en sære Pawwsi«, som en af mine Fortællere udtrykte sig.

Efter at Kræ Lasens Kone var død, spekulerede han en Tid efter atter paa at blive gift. Der var just i Sognet en Kvinde, An Magret Pilgaard, som han fandt kunde passe. Selv har han om sin Frierfærd fortalt følgende:

»A tuk stæn en Pæel i æ Lomm mæj hen te hind. A villd sie, om hun vild hå en — o de villd hun gjaen. Men så såå a nej — så vild a et ha hind!« — Der kunde ikke blive Brændevin nok til to.

Ved Tørvegravning under Sandet ved Sunds Sø fandt man et Aar en af de gamle Baade fra Oldtiden, der var udhulet af en Træstamme, Baaden var solid nok, og i den sejlede, eller rettere stagede, Kræ Lasen rundt i Søen i mange Aar. Men en Gang drev han til »Havs«. Imidlertid opdagede man Faren, og Peder Uglsø samt en anden Karl roede ud med en Baad og reddede Manden. Kræ Lasen var saa taknemlig, at han rakte sine Redningsmænd sin Feltflaske. Men det var nok en værre Dram, som kun Ejermanden kunde taale, thi Halvdelen af Indholdet bestod af Peber!

En Gang omgikkes han med Planer om at bygge sig et Hus tværs over Aaen. Huset skulde indrettes saadan, at han kunde ligge i sin Seng og fiske. Planen blev dog ikke virkeliggjort — han blev i Stedet for flyttet over i den nye Fat-

tiggaard. Men denne Forandring taalte Kræ Lasen ikke. Det er uvis, om det var fordi han blev gjort ren og kom i andet Tøj, eller det var fordi han nu fik en ordentlig Kost, han ikke var vant til; men Faktum er, at Kræ Lasen ikke taalte Forandringen, og at han døde knap efter.

Broderen, Joseph, var »kreng«, han kunde klinke, lodde, lave Blyvinduer i Stand og lignende. Dennes Kone, der hed Stine Joseph eller Stine Villadsen, skulde i sine yngre Aar have været umaadelig smuk og derved bedaaret mangt et svagt Mandfolk. Parret havde nok kun en Søn, der blev kaldt Villads Joseph, og en Datter.

Stines Fader var Villads »Grostud«, der boede tæt ved Lille Trøstrup. Kendingsnavnet fik han paa en nem Maade. Han kom — ogsaa paa en nem Maade — i Besiddelse af en graa Stud i Holstebro. Studen blev taget fra Villads igen, da der var en anden Mand, der kunde bevise, at han havde større Ret til Dyret, end Villads havde. Men siden bar han altid Øgenavnet »Grostud«.

En Bror til Stine var den ret bekendte »Wålle Villadsen«. Hvis nu en eller anden, der har kendt eller hørt sidstnævnte omtale, skulde faa i Sinde at filosofere over, om Ole mulig ogsaa havde været en bedaarende Skønhed, vil jeg skynde mig at oplyse, at hans store Tiltrækning paa det svage

Køn skyldtes helt andre, nemlig magiske Aarsager.

Oles Bedstemoder, saaledes fortalte i hvert Fald »Pæ Dæjn« i Snejbjerg, der nok selv var »nåt swåtklog«, skulde have givet Ole Videnskab til at faa Kvindfolk til at holde af sig. Sandelig, man kunde fristes til at tro, der var lidt om det, eftersom Ole, som Resultat af sine Kunster, kunde opgive, at han var Fader til 38 Børn — foruden en Del mere ubestemmelige Tilfælde.

Ole var en stor og svær Mand med et kraftigt, rødt Skæg. Naar han traf et rødhaaret Barn, stak han det gerne en Femøre — man kunde jo aldrig vide, om Ungen ikke skulde være i nær Familie med ham.

Vi vender nu atter tilbage til Stine Joseph.

Blandt hendes Tilbedere var der en, der hed Niels »Wållesen«. Joseph boede i Kjærgaard, der senere er brudt ned, og Niels Wållesen paa Linaa Mark. Stine og Niels prøvede nok paa flere Maader at rydde Joseph af Vejen. En Nat havde de saaledes lagt en levende Hugorm i Sengen til Joseph; men »de ajt han«, og han løb hen til Naboens. Nu havde de, for Tilfældet, været saa udspekulerede at fjærne Dækket af Brønden; men Joseph slap dog med at faa det ene Ben i og kom ind til Folkene.

I Sunds Præstegaard var der paa den Tid Kroeri, der sad Niels »Wållesen« en Nat sammen med andre Sviregaster og drak. Hans Beck, der

tjente i Præstegaarden, lagde Mærke til, at disse Kanutter planlagde et Overfald paa Joseph, for at rydde ham af Vejen, saa Niels »Wållesen« kunde faa Stine, og han fulgte efter Banditterne og kom lige tidlig nok til at frelse den sølle Joseph, der næsten var halvkvalt. Hos Josephs opholdt sig en tredie Broder, »Pæjer«, der var tosset. »Pæjer«, der efter den Tids Skik laa nøgen i Sengen, sprang forskrækket op af Sengen og forsvandt. Først Dagen efter fandt man Staklen, han var kravlet op i den aabne Skorsten og sad deroppe og frøs.

Men efter den Historie blev Joseph og Stine skilt. Stine kom i Fattighuset, men senere blev hun gift med gamle Niels Kjærulf. Disse boede Østen for Haunstrup, hvor hun tjente en Del ved at forme og pynte Kvindekapper, hvortil hun brugte et Par Skabilkenhoveder af Træ.

En ryww Kjæltring.

Uden at turde gøre Læsningen af efterfølgende Historie,der er fortalt i Herningegnens Maal, altfor vanskelig for Folk, der ikke er kendt med Lydskrift, har jeg dog fundet det nødvendigt at skælne mellem ø (i dø f. Eks.) og ö (i Dör). Endvidere er (svensk) å brugt for aa. Dobbelt Vokal eller Konsonant betyder, at Lyden er lang. F. Eks. håår = havde (jvnf. hår = har); såå = sagde (så = saa); o håwwsk = at huske (jvnf. håwsk o = husk på); Daww = Dage (jæn Daw = en Dag).

En Ejendommelighed er der ved Egnens Dialekt, som man særlig må lægge Mærke til: *d* udtales næsten altid som *r* efter en Vokal. Folk siger saaledes Mar (= Mad), glar (= glad), sårn (= saadan), uur og uren (= ude og uden) o. s. v.

Saa er der *Stød*, en Ejendommelighed i Dansk, der gør, at fremmede har svært ved at lære at tale vort Sprog. Denne stødvise Standsning af Luftstrømmen under Talen, der minder noget om Hikke, vil fremgaa af følgende Eksempler: Kat og Hat i Enkelttal har ikke Stød, men i Flertal derimod: Ka.t (Katte) og Ha.t (Hatte); Pak (Rakker-

pak) er uden Stød, men i den jydske Udtale af Ordet Pakke (Pa.k) er der Stød osv.

I følgende Historie har jeg ved en Del Ord betegnet Stødet ved et Punktum, hvor Stødet falder. F. Eks. e.t = ikke, intet — samme Ord uden Stødtegn vilde man let forveksle med Talordet eller Kendeordet et; by.t = bytte osv.

Dæ æ manne hææ o æ Ejn, dæ gyelæ ka håwwsk ham, æ Suunds Amerikaner, men flier æ dæ da, dæ ålder hå sjæt ham.

Han høør te di hææ Kjæltringer, men hiel ægte wa han no ilywel e.t, nær en da ska tæn.k o hans Awstamning, få hans Fåer wa en skikkele Buend, som I no snåer ska høør. Men nærensti en tænker o hans manne Konnster, så ka en gåt kåld ham en ryww Kjæltring, få de wa han.

No ska I høør, huren han blöw te. Æ Muer, de wa hind Kjæsten Mari Grönne, dæ blöw föj i Suunds, jæn Gång hinde Fårælder kam igjæmmel æ Såwn. Hun dröw åm i æ Land mæ di ander Kjæltringer, te dæ kam en Ti, de wa ater dæn hærsens Kjæltringjawt i 1835, dæ blöw såt en Ståper få djæ Ræænden, o hwæ sku hør hjæmm, hu en wa föj. O såren gik de da te, te hun kam te o hør hjæmm i Suunds. De håår fåræsten ålder så møj o betyy, få hun ræend ilywel. Sårn ska a lii fåtæel jæ, hon.te d egik mæ hinde Åplæ-

rels i Kristendoms Kondskaf. Hun wa å.p o æ Ålder, da hun sku hålld sæ i Rollehier i Suunds, o så vild di åssâ ha hind komfimier. Hun wa åssâ te Præst en jænle Gång; men de tøt hun et åmm, o så stok hun å. Da di senn fæk fat o hind ijæn, fåklåre hun, te hun fæk sårn en skit Føø, hu hun wa, o te di ander Præestbaen grenned a hind, nærensti te hun wa te Præst, fåde hun wa så gammel; de wa hun kyw å, o så stok hun inhåwelæ å ijæn.

Kjæsten kåst jo æ Såwn nåwe Pæeng, o så wa æ Såwenrå så uurspekulier o sæj te hind, te di e.t håår nåt imuer, te hun bjærre hinde Føø sjæl, nærensindensti hun da vild hålld sæ uren få djæ Såwn! De håå Kjæsten hæjer e.t, o så ræend hun ijæn. Men dæ wa jo åssâ nåt, dæ hi Såwnfower o sårn nåt, dæn Gång, o de wåår nåk e.t så møj fååle lænng, inden hun blöw tawen o sænd hjæm te Suunds ijæn.

I Støømoel fæk hun så Åphåld i Suunds Fat.ehus. Dæn Gång wa hun en føer Kwendmennesk, dæ gåt ku gyer nåt Nø.t, o så sæend di hind u.r o æ Hie få o plok Ljöng; men de sku di no e.t ha gjor! I samm gu Law wa dæ en Kåel fræ Hållinghålt, dæ hi Andes, han blöw åssâ sænd åp i æ Hie få o graw Törre — men de wa da.t i den samm Hie, få dæ gik en O imælld. Hun wa o dæn jænn Sii a gutten O, o han o den åen. Men ni Mooner ater fæk Kjæsten en Dræng!

Dæn hær Knæjt, dæ blöw döft Kresten Ande-

sen, håå jo engen rejte Hjæmen, o dææfå tuk Andes' Fårælder sæ a ham — Andes sjæl wa nåk stoken å te Kjöwenhawn, da han åpdawe, horen Kjæsten håår et.

Si dæn Knæjt, dæ no blöw föj åp i Hållinghålt, wa skikkele nåk; han wa flenk o døgte i æ Skuel o han wa fåræsten åsså en hiel hwælle Kåel hæjsen hiel te han sku hæn. Men da han kam te bååg fræ æ Kongenstjænnest, wa han hiel öj. Han lawe Konster o Skåenstræger, liså soor han kunnd, o wa rænn en Støk skåenwon Slog, nær han wa fri — men de mjæst å æ Ti so han fåræsten i æ Towthus. Sjæl såå han, te han åldtiir vild sörre få o kom »hjæm« te Venter. De vild sæjj, hjæm te æ Towthus!

No æ de manne Yweloer, som hun såå, Marjanne Kjælster, senn, a føst høør tåel om æ Suunds Amerikaner. Dæn Øøgnawn fæk han, fåde han gjaen bildt Fålk ind, te han lii wa kommen hjæm fræ Amerika, nærensti han kam fræ æ Towthus, o så håå han så manne Hælsner fræ Slæjt o Vænner, han håår troffen dæ öwwer, te dæm hæ hjæmm!

Han wa en fåålæ jæn, o nær han ku fo åpspuer nåwe, dæ hår Slæjtninger i Amerika, så fæk di snåer Besøg a Kresten. Sårn kam han da åsså jæn Gång ind te Bærtel Påst i Suunds — hans Kuen håår en Bror i Amerika, dæ e.t håå wan hjæmm i manne Oer. Da Kresten no hår tald let mæ æ Kuen, sæjer han mæ jæt: »kinder du mæ

e.t? a æ di Broer!« O i æ Kuen hinde stuer Glee slu hun hinde Årrmer åmm æ Hals o æ Kjæltring o ga ham en warm Kys. Båg ater stoj di tåw såmænd o spæjelt dæm få o sie, om di lignt hwæander. Kresten fæk den bæst Mar, di håår i æ Hus, o kam i djæ bæst Sæng o löwe som Hund i Hælmus i flier Daww. Æ Slog fåtoeld, te han håår så manne skjönn Sager mæj hjæm te hans Søster fræ Amerika — Selketøw, Smøker o møj mier; men hans stuer Koffert stoj o æ Stasion i Herning, o di sku da sie o fo den hindt!

Så en Daw gik Bærtel åm te Jæp Jæpsen i æ Præestgoer få o fo ham te o hindt æ Koffert. Men Jæp wa klåer öwer, te de wa Kresten Kjæltring, dæ wa o Spel, o da Bærtel kam hjæm, wa æ »Bror« stoken å!

Han vild swær gjaen besøøg æ Kwendfålk, dæmm ku han jo bæst narre; men såmmsennd trof han jæn o en åen, dæ wa kloger, end han ræjent mæj. Sårn kam han jæn Daw ind te Nils Powlsens Æn.k, dæ no buer i Gjællerup Fat.egoer. Marjanne stoj o lawe hinde Atermæjeskaffe, da Kresten Kjæltring nåk så sleg kam ind o snake mæ hind.

Hun såt e.t Pris o hans Besøg o wa kårt få æ Hue.

»A tøwes e.t, du vel kindes ve mæ«, såå Kresten.

»A vel kindes ve dæ som ander!« swåår hun.

»Ja, men mæ o di Mand vi wa da Søskendbaen«, sæjer han så.

»Da æ de sær, a e.t kinder dæ — hvis Sön æ du?«

»A æ Kræ Maasens Sön i Fiirhuus!«

»Såå — a vest hæjsen e.t å, han håår mier end jæn Båen, o de wa en Dæter!«

»Ja, men a æ åssså hans Slægfredbåen. — No æ mi Muer dø, o no bode ka o vel a hjælp dæ«.

»Ka o vel, de æ tåw Teng — de æ da mærkele, dæ sku vær nåt ater hind, nær hun fæk Alderdomsfåsörels!«

Så fæk han Yww o en Par Såker, o dæmm vild han patu ha hat, men Marjanne såå næj, di sku gyres i Pæeng.. Ja, men han vild åssså gåt betåel dem. »Ka du by.t en Særel?« spuer han så. »De trower a nåk«, swåår Marjanne. »Ja, men de ær en Hundekrowner Særel«, såå han så. »Næj, den ka a.t gyr nåt ve«, swåår hun.

Så vild han go hen o fo æ Særel byt, men han vild da gjaen ha si Tehåld ve hind. Marjanne såå næj, hun wa næsten ålder hjæmm; hun gik u.r te Fålk. O så blöw hun ham da ændele lerre dæn Gång. Men en åen Gång kom han o fåtoeld, te no håår han kjöjt Jæns Pæjesens Goer i Vro. »Kjöjt dæn — hwa ska Jæns Pæjesens så?« spuer Marjanne. »Dæmm ska a swår Awtæjt te«, swåår han. »Da blywer de næm nåk, få Jæns Pæjesen æ jo i æ Juer få lænng senn«, såå hun så. Men de sluk skam æ Kåel i Lot.en!

Nær Kresten kam hjæm fræ æ Towthus, sku han mælld sæ te æ Såwnråsformand i Suunds. Jæn Gång, han sku mælld sæ te Jæns Swændsen i Sønderues, so han o fåtoeld åm hans Gawtyw-strææger, o han skrannigrende sjæl å et. Nær han fæk spur åp, hu dæ wa nåwe, dæ vild sæel hæjer kyef Goor, så tu han dæ hen. Jæn Stæj fæk han tyww Krowner i Fårskåj få o sæel jen si Goer — han wa jo Kommisionær —, o ve en åen fæk han tröje få o gy sæ Ulæjlighier mæj o fennd en pasend Stæj.

O æ Væj ind te Randes, wa et ves nåk, trof han tåw a hans Kammerater fræ æ Towthus, dæ so i æ Wåesgrof. Di wa sulten o håår engen Pæeng; men Kresten klaske sæ o æ Loer — han håår Pæeng nåk, o så böj han di ander mæj ind i æ Bøj få o fo nåt i æ Lyw.

Di trej Klører kam så ind i en Gjæstgivergor o fæk dem nåt o eer o drek; men så wa di så uhældig, te æ Politi kam o tuk dæm. Da Kresten no kam i Fåhør, o di fåtoeld ham, te han håår narre tyww Krowner fræ en Mand o bildt ham ind, te han wa Æjendomskommissionær, såå han, de past e.t! Men æ Mand wa jo te Stee, o han ku gyelæ kinnd æ Kjæltring. Men så såå Kresten te æ Byfower: »en sku e.t trow, æ Mand ku vææ så dom o gi æ Kommisionær Pæeng o læ sæ narre?« Dææte swåår æ Byfower, te de wa han, deswaar, nåk ilywel.

Jæn Gång tu han ind te en Æn.k o fåtoeld,

te han frååge om en Huusholder, o no sku han hæls fræ hinde Fåer o sæjj, te hun ves ku pas te den Plas. Ja, de vest hun snåer e.t — hun håår jo fier Baen. »Skidt mæ del« såå Kresten — »om du så hår ti — a hår Føø nåk, en stuer Goer o en fier Swien — men no ka du tæn.k o et te næst Sønnda, så komer a kyyrend mæ di Fåer, o så ka du bestæmm dæ«. De lyy jo møj gåt; men så wa han hind nåk få nærgoend, o hun kam e.t mæj.

Han wa en ræt knøw Mand o skammele kwit te o brow æ Mond, dææ få æ de e.t så sæer, te han såmtier ku bild æ Ænkkwånner ind, te han wa indtawn i dæm o gjaen vild gyw.t sæ mæ dæm, o dææ ve ku narre dæm te o sæel djæ Kram. Men æ Skiirååger stok jo aw mæ djæ Skjællinger, o så wa æ sölle Kwendfålk jo møj renger steld, end di wa faar.

Sårn besöjt han da åssåa jæn Gång Ann Graweste, da hinde Mand, Wålle Vedfald, wa dø. Ann bue uur o Awerskow Hie i en lelde Hy.t. Kresten tøt gåt åm hind o bæjer åm de hun håår, o så bildt han hind ind, te han vild gywt sæ mæ hind, nærensti te hun vild sæel hinde Kow o Tow o ander Sager. Ann blöw glå, hwa e.t så sæer wa, få no wa hun öwer haltres Oer o bue så jænle hææ uur o æ Hie, låndt fræ ander Fålk, så de ku blyw wanskele nåk få hind o klåår sæ.

Da no hinde Sager o Stæj wa soeld, dråw di a Stæj te Tuening, hur Kresten håår er gue Goer —

de vel da sæjj, de håår han bildt hind ind! No traske di mæ hvæander en Mils Væj hæjer sårn, te di kam te en Goer, da såå Kresten, te no ku hun go dææ ind o hwiil sæ, så vild han go hjæm o hindt æ Ugn — hun sku sandele e.t go dæn låång Væj! O så stok æ Kjæltring å. Ann vend.t o vend.t, men »lånng Vend.t blywer te slæt end.t«, som di gamel sæjer, o dææ kam engen Kresten mæ Ugn. Så blöw hun klår öwer, han wa ræend mæ hinde Pæeng.

Men Suunds Såwn skie den Gång en stuer Tjænest i æ Kjæltrings Skåensstrææger, få faar ræend Ann Graweste rondt i æ Såwn o samelt Tow; men ater den Histåri so di hind ålder mier — hun wa fjaale ve o komm.

De wa no e.t den jænest Æn.k, han narre Nils Kresten Ba.k i Suunds Fat.egoer hår fåtoeld mæ, huren han få manne Oer senn håår leje en Ståww ve en Pramsejler, Kræ Vindes, Æn.k i Balle Såendmark. Men så kam dæ Båågbåj, te han e.t ku fo en, fåde dæ wa en åen jæn, sårn en dæjle Snæjkerswæn, dæ sku hå en. Så fæk Nils Kresten sæ en Væærels i en Nobostæj; men de viist sæ, te æ Snæjkerswæn de wa Kresten Kjæltring!

Da di tåw Såwner jæn Daw trof hwæ ander, såå Kresten: »du ska hålld di Mond — så ska du si Låjer!« No hå Nils Kresten jo e.t møj te öwes få æ Ænnk, fåde te hun lu æ Kjæltring fo hans Væærels, o så tæj han. Men æ Låjer di bestoj i,

te Kresten fæk et nare fræ hind, ålld de hun æje o håår!

I 1868 tin.t Kresten Kjæltring ve en Bræendvinshandler i Sct. Pedersstræde i Kjöbenhawn. De wa den Gång, Pæ Svændsen fræ Hållinghålt gik mæ æ Pa.k, o han trof ham jæn Daw ind i æ Bøj. Kresten blöw glå ve o sie en kjæend Mennesk fræ hans Hjæmæjn o böj ham åp te sæ.

Da Pæ Swændsen en Awten gik dæ åp, wa Kresten e.t hjæmm, men de wåår e.t lænng, enden han kam mæ en Par Kammeråter, o di håår en Støk Flæsk mæ dæm, som di vild ha stæjt i en Pannd öwer Sprit. Æ Kammer lo öwer æ Brenderi, o Sprit wa dæ nåk å. De tuk jo te o bråås, men så sæjer Kresten: »de brender — som han no ku læg te o lyyn o bannd — få let!« Så hældt han en Slandt Sprit mier o; men han speldt de mjæst å et, o de sluk Ild de hiele, bræend hen ar æ Gwål o so hiel fårlig u.r. Men så sæjer Pæ Svændsen: »vel du.t lii lys mæ nier — hææ vel a.t væær!« De gjoor Kresten åsså, o så gik di ind i en Beværtning o fæk dem en Kåp Kaffe.

En Dil Oer at.er, da Pæ Swændsen wa blöwen gywt o bue i Naarum ve Hammerum, fæk han Besøg a Kresten Kjæltring. Pæ Swændsen lo o æ Hu.s o ta.t, o æ Kuen, Ann Mari, hjolp te — hun gik fåræsten o wa skit dæn Gång. Kresten ga sæ i Snak mæ æ Fålk, lå Mærk te æ Kuen, dæ so sölle u.r, o så såå han, te hind ku han læt kurier — få no wa han kloger, end Lawst Glavind. Dæn Snak

bry di dæm jo e.t åmm, men så såå Kresten te Pæ Swændsæn, te han sku kom nier å æ Hus. »Nej», swåår Pæjer, »a hår e.t Ståående, a ska tæ.k!« Men Kresten blöw ve, o så krawelt Pæ Swændsen da åssåa nier, o di fulde mæ Kresten ind o ga ham nåt o eer, hwa han nåk trænd håt te.

Båg at.er vild Kresten kyef en Lam. Ja, de ka du gåt, såå Pæjer. „Ja, men de æ væst, mi Pæeng æ wal så stuer, du e.t ka by.t dæm — a hår e.t mender end en 500 Dååler Særel», såå Kresten Kjæltring. »De gyr engen Teng, hvis du hår en 500 Dååler Særel, ska du fo æ Lam få e.t!« swåår Pæjer. Nå, de blöw da æend ve, te æ Prånger stok æ Baen en 25 Øør hwæer. Men båg ater trowe han rejtignåk æ Fålk mæj, te han vild mælld dæm, få de di håår tawn Betaling få æ Mar o Drekels, han håår fåt!

Jæn Oer, han åsssåa wa o æ Æjn, fæk han o ver, te Jakåp Laasen i Birk håår en Par Kyer gåwen ve en Mand hænn i Tywkjær. O så tuk han hæn te Jakåp o fåtoeld, te han håår kjöjt æ Stæj i Tywkjær o æ Höwder mæj, o te han sku öwerta de i Måen. Men da han hår spuer, te Jakåp håår di tåw Kyer gåwen dæ, så tø.t han, de wa mjæst reele o go hæn o sæj et te ham. O no ku Jakåp jo følle mæj i Måen hæn te æ Mand, nær han så fæk æ Pæeng få æ Stæj, så ku Jakåp jo åssåa læt fo hans Pæeng få æ Höwder. De wa dæ jo gue Mjænning i, tø.t Jakåp Laasen; o Kresten kam ind, fæk æ Lyw føldt, lo i æ Goer om

æ Næt, o så fuldes di tåw ar den næst Måen öster o.

Da di wa nåj te Grødde i Ikast, tø.t Kresten, te di trænd te o hwiil dæm o fo nåt o eer ijæn, o så tu di ind te Nils Hampen. Kresten snake wal mæ æ Kuen o fæk hind te o laww en Pandekåk, som di skøld nier mæ en Par stuer Dramm.

Båg ater vild Kresten gjaen ha betald få djæ Fåtæring, men da han engen Småskjællinger håår, så låånt han fiir Krowner a Jakåp — dæmm ku han jo fo ijæn senn! No betalld han æ Kuen tåw Krowner o pot di ander tåw i hans Lomm; men båg at.er trowe han mæj, te han vild mælld æ Kuen, fåde te hun håå tawn Betaling!

Da di no wa komen så låndt, te di ku sie æ Stæj, sæjer Kresten mæ jæt: »De æ næsten skit o kom o jæn Gång — så trower æ Mand, te a hår fåt dæ mæj! Sæt dæ nier i æ Wåesgrof, så gor a føst — o så ka du komm let at.er.« De wa dæ jo Mjænning i, tø.t Jakåp Laasen. O så fæk Kresten ham endda te o træk a hans Kjowel o træk dæn sårn öwer æ Hue, te de e.t wa sjönlæ te de wa en Mand, dæ so i æ Væjjgrof. Jakåp grened ar et, mæn han gik da mæj te et. O ændele tuk Kresten Jakåps Kjæp — »dæn æ kjönner end miin«, såå Kresten, såren få Låjer. O så stok han å.

Da dæ wa gåwen en Ti, tø.t Jakåp, te han vild sie at.er, hu låndt den åen wa nåj; men han ku e.t yww ham nåwe Stæjer hen ar æ Væj, dæ

endda gik lii u.r. Da åpdawe han, te æ Kjæltring skjöwelt å, de bæst han kunnd, öster o, ind öwer æ Hie ar Isen!

Jakåp villd e.t sæt at.er æ Slog o gik hjæm ijæn. Men Kresten kom en Ti at.er ind i Naar Snee Krower o bild dææ æ Krowmand, Kræ Luendsgor, ind, te han wa Entreprenør o håår en Masse Arbesfålk. Men dæ sku kom Pæeng te ham, o di wa e.t kommen — de wa rawwgal, da han sku betål Lönning — men di kom jo nåk. »Hur manne Pæeng ska du brow?«, spuer æ Krowmand. Ja, han kunnd da klåår sæ mæ en Snes Dååler nåwe Daww — så sku æ Pæeng wal komm.

Kræ Luendsgor låndt så æ Kjæltring di tyww Dååler — han so så skikkele u.r —; men senn so han hwerken te æ Entreprenør hæjer æ Pæeng!

Jæn Oer, de wa fåræsten i æ At.eroer 1880, kam æ Suunds Amerikaner kyerend hææ te æ Æjn mæ Hæst o Ugn o en Æn.kekuen — han wa uur o kyf Lamm åp, såå han. O den Tu.er soeld han æ Kre.k o fæk letle få en, o så blöw han såt fast. Men han blöw ilywel frikjæend, fåde æ Kuen håår genn si Sammtø.k Hun wa Æn.k i Gajbjærre — han besöj.t hind, o så blöw di jæns åm o vild ha hwæander, men de wåå jo e.t lænng mæ dæn Kjærlighier.

I Gjællerup bue dæ en Skomager, dæ hi Måt.en. Han fæk åssåa jæn Gång Besøg a Kresten Kjæltring. Måt.en kjæend ham e.t, da han kam dæ ind o gjaen vild ha Låw te o vææ dæ,

te han ku komm te Kræfter — han wa sy.k. Fåræsten wa han naturligvis en møj skikkele Mand, få han wa Drajningsmæster o Lindbjæregor ve Troenhjæm.

Da Kresten så nåwe Daww ater wa komen te Kryldt, såå han, te no vild han spændier en gue Støk Kjör te So.p, fåde Måt.en håår plæje ham så gåt. Men de wa jo e.t hiel seker, te han ku fo di Pæeng, han hår te Gue ve Troenhjæm, dææ få mot Måt.en hæjjer, sårn få en Sekerhiers Skøld, låen ham nåwe Skjællinger. Dæm fæk han gue nåk; o da han håår fåklååre Måt.en, te en da.t ku håld rejte Gilld, nærensti en e.t åssåå håår en gue Donk Bræendvin te o skøl æ So.p o Kjör nier mæj, så fæk han nåwe flier.

Men et nåk mæ de. Æ Skromel lånndt en Par Støwler, dæ nåk wa lå ind te Måt.en få o blyw stande, o så Måt.ens gue Frak. O mæ æ Donk o æ Rø.k stægelt han så aw te Hærning.

Da han no wa komen så låndt, te Måt.en e.t længer ku sie ham, så kyylt han æ Donk låndt hæn, tu en åen Koes o kam en Ti at.er ind te æ Såwnfower, Knu Knusen i Suunds, o ga ham en Ondskøldning, fåde han kam en Moone få tiele! Men da Knu.r håå sjæt hans Papier, såå han, te han tø.t, han kom en Moone få selde!

De æ e.t så manne Oer senn, han jæn Daw kam ind te ham di kålder Jæns Kresten Pallisen, han hår hæjsen Jænsen te At.ernawn, men da hans Fåer hi Pallisen, så blöw han åssåå kåldt

sårn — han bue å.p o Allbæk Hie. Hææ fåtoeld æ Kjæltring, te han wa Jören Peder fræ Skowby, o te han hååŕ wan i Ty sammel mæ en åen Mand få o kyf Gjæs, o no wa di da o æ Væj sønder o mæ 300 Gjæs. Di wa nåj te Lelde Allbæk, men dæn jænn å æ Gjæs wa gon træt o ku e.t følle mæj længer — o den vild han no gi Jæns Kresten, men så gik han da åssâ u.r fræ, te han kund fo Låw te o bue ve ham æ Næt öwer.

No wa Jæns Kresten inhåwelæ liså klog, som dæn åen. Fåræsten wa han åssâ föj i Suunds o ku kinnd æ Kjæltring, o så sâå han, te han stoj o löw, han wa jo æ Suunds Amerikaner, o han vild hværken få let hæjer møj ha ham i æ Hus!

Æ Kjæltring påstu., te de past, hwa han hår så — men da han ændele gik, væend han sæ åm, skrannie o sâå, te han troww næsten e.t, te han kam dæn Væj i Mååen mæ æ Gjæs!

Sâmmsennd låndt han Pæeng a Fâlk — han hååŕ e.t ander end amerikansk Pæeng; men nær han fæk dem byt, så sku di fo djæ Pæeng ijæn mæ Rænter. Jæn Oer gik han omkring mæ en gammel råste Saws o bildt Fâlk ind i Tjörring o Gullestrup, te han wa Gartner. Dæ wa manne Stæjer, han kom te o beskjæær Fâlks Frogttræer, o dæ wa skam enngen, dæ kam i Tanker åm, te de wa den Kåel. Sâmmstæjer wa di swæer glåå ve den fleenk Gartner; han fiilt jo løs i djæ Træer, fæk sæ nåt o eer o en gue Skjælling få hans Ulæjlig-

hier, o de wa føst båg at.er, te de gik åp få Fåålk, te di wa blöwen tawen ve æ Nies.

Dæ wa åssåen Ti, han gik åmkring o sold Fesk. De wa de Oer, Sønderawer bræend, da kam han dææ ind o vild sæl Fesk. Næj, di sku da engen ha, di håår nys slawte. Men så ønkes han da så møj öwer di sölle Fålk, dæ sårn hår fåt æ Gor swæjen å — ja æ Salls stu. da ino — o så såå han, te han vild gi dæm en hæsle stuer Tåsk, nær æ Ugn kom — han ræend foran få o sæel æ Fesk, o så kom æ Ugn båg at.er — no wa den lii innd ve æ Såwnfower i Bræendgor o kom snåer!

De ka nåk vææ, æ Fålk i æ Goer tøt gåt åm den hæ råår Mand. Han mot ændele hæn te æ Skyww, fæk ålld de han ku eer, såå Tak få gue Löwmåår, o vild lii go u.r o sie at.er, hu æ Ugn blöw å. Senn so di, de fåstor sæ, hwærken te æ Handelsmand mier hæjer hans hæsle stuer Tåsk!

De wa nåk omtrænt ve samm Ti, te han kam ind i Østergor i Træluend, hu han åssåen böj Fesk fal. Mæns di no stoj o snake o vendt at.er, te æ Ugn sku komm mæ æ Fesk, sæjer Kresten: „I hår wal e.t en Bæest, en ka kyef — a wanter jæn?"

Jåw, di håår lii en gue rø Hæst, han gåt ku kyef. O så trot di æ Hæst u.r, lu dæn traww, o de ænd mæj, te di åssåen blöw jæns åm æ Pris o nær di sku levier æ Bæest. Imældgulaw kam ham Daniel fræ Gjællerup i æ Goer, I ver ham æ Bøstenbender. Da æ Suunds Amerikaner så for Yww o Daniel, vender de Gue åp i ham. „Daniel",

såå han, „du æ en Småmand — du vel ves gjaen hå æ Håel å æ Hæst, a hå kjöjt?" O så tuk æ Slog sandele hans Knyw åp, skor æ Håel aw o kyldt hæn te æ Bøstenbender!

Som Dræng håår Kresten tint flier Oer i æ Østergor, men no wa dæ engen, dæ ku kinnd ham, o mærkele nåk ku Jæns Tøgesen fræ Råjen, dæ lo o æ Hus o ta.t, hæjer e.t kinnd æ Prånger, han håår hæjsen kjæend ham mangfåldige Oer.

Nå, de gik jo hæær, som ander Stæjer, æ Kjæltring sku u.r o si ater æ Ugn, dæ blöw nåt lænng væk, o så blöw han sjæl væk mæ de samm!

Jæn Oer kom Kresten ind te Mas Peder i Gjællerup o så: „Godaw! — kinnder du mæ e.t? — a æ di Brorsön!" Mas håår en Bror uur i æ Østeræjn, o hans Sön håår han ålder sjæt faar. Di håår lii fåt djæ Onden, o no fæk æ Kuen mwåt mæj o warrm So.p te æ Slog, mæns Mas kam astæj te æ Kjömand ater Bræendvin. Dæ wa jo sårn Stuerhier o Glee öwer æ hiel Hus. Da æ Mand wa gåwen te Kjömmand, begøndt Kresten o snak åmm, te han håår spuer, te de knef dem, o no tröste han æ Kuen mæj, te han gåt vild hjælp dem — han håår en Dil Pæeng! De blöw æ Åpwartning da e.t renger aw, ka I wal tænnk.

Så fæk Kresten Kjæltring en gue Lywfuld So.p, o båg at.er wanke dæ Ponns. Imældgulaw kam jæn å æ Nabomænd, dæ hi Tames, ind te Maas. Da Kresten fæk o ver, te æ Mand et bue swåer låndt dæ frææ, o te han håår nåt Vöweri, fæk han

Løst te o sie, huren de so u.r. Han fulde så mæ Tames hjæm, so o æ Maskineri, fæk sæ en Pons o snake åmm, te de wa ves et så næm o dryww, dææ sku nåk manne Pæeng te, o hwa han no ku sæjj. Tames håldt mæ ham i, te de slæt e.t åldtiir wa så næm o skaf ålld di Pæeng, dæ sku te. Men så böj Kresten te, te Tames ku da gjaen fo nåwe Tusend a ham, o de fæk di nåk en Pons o. Men lii mæ de samm ku Kresten no e.t fly Tames æ Pæeng, få han håår e.t så manne ve sæ — men om nåwe Daww sku di komm.

Dææ fræ tuk æ Skjöwl hen te æ Sallmager, ham Frærig Vit. Frærigs Muer bue ve æ Sön og så håår hun en Sön i Amerika, hun e.t håår sjæt i manne Oer, men som hun vendt hjæmm, o de vest Kresten. Ilaw han no kam ind, sejer æ gamel Kuen i æ Ståww. Kresten komer da nåk så proes hæn te hind o sæjer: »Gudaw Muer!« Den gamel blöw så glå, te hun fajmt æ »Sön« o ga ham en Kys. Men Frærig dæ håå wat i æ Bøj o spuer, te æ Suunds Amerikaner wa o æ Æjn, kam ind i de samm. Han blöw jo gal o såå hiel støngs: »a trower misyw, du æ tåwelæ Muer!«

De wa vesnåk o den samm Ti, te han fæk Nils Kresten Knusen te o mønster en Hæst, som han fæk Løst te o kyef.

En Gång imælld håår Kresten si Aphåld i æ Fat.egor i Suunds. Jæn Venter, da de wa trofen ind mæ hoer Fröst, klawe han sæ öwer, te han e.t håå lawe de sårn, te han ku ha blöwen innd en

Mooner længer, få no wa dæ jo e.t nåt Arber o fo.

Han fåtoeld en Masse Histårier få æ Bestyyrer o æ Gor, ham Wålle Knusen. Sårn såå han åssåjæn Daw: »A trower, a ska te o træk mæ en Kow ijæn — de æ snå nåt a de bæst, a hår lawe ino.« O så fåtoeld han, huren han en Ti tro.t rondt mæ en Kow, dæ fæk Kal hwææ Stæj, han kam te. De wa uur i æ Østerajn. Nær han blöw sulten, gik han ind i jæn hæjer åen Goer o fåtoeld, te han wa Handelmand, o te hans Træker kam båg at.er mæ en Kow. Men no håår di, så o kålld, pååendt mæ gut.en Kow, få dæn håå fåt Kal o æ Væj! Hwisomsinndensti no æ Fålk vild tå æ Kow i nåwe Daww, så mot di fo æ Kal o æ Mjælk, dæ ku blyww, få djæ Ulæjlighier.

De wa jo en gue Handel få æ Fålk, o mæns di no vendt at.er æ Kow o Kal — de gik jo lånngsom — fæk æ Handelskåel bode Mar o Dre.k. Så sku han lii u.er o sie at.er æ Kow — o så stok han å!

Den Kow tro.t han nåk mæj en hiel Venter — Fålk wa så glåå ve en, såå han sjæl.

Kresten wa en hyw o rank Mand o so gjaen gåt u.r i æ Tøw. »En ska si årentle u.r i Klæjr, næ en ska gy Fåretning, o hælst ha en Par lånng Støwler o æ Bien«, såå han. Te æ Slog ku nare Fålk i ander Æjjn, de æ no e.t så sæer, men te han ku nare Fålk i hans Føøæjn o sämmsennd flier Gång, de æ næsten e.t te o fåsto.

Jæn Daw kam han ind te gamel Jæsper Hylldgor o Miine i Luend. Di tåw håår nåwe Baen i Amerika, o no kam Kresten Kjæltring mæ Hælsen fræ demm. O han fåtoeld dem, hu gåt di håår de, o te jæn å æ Sönner wa blöwen gåt gywt, o hwa han no ku remmel åp. Di Histårier löwe han lænng o ve Jæsper.

E.t ræt lænng at.er kam han ind te di samm tåw, og da wa han Møllbøger. »Du æ en gamel Mand — du ka kom te o tælle Pennd te mæ — de ka du gåt sej o laww o tien nåwe Pæeng ve«, så han te Jæsper. O no sku dæ så jæn å æ Daww kom Træ o Modæller te Jæsper. Men Kresten fæk jo ålld de han ku eer, inden han fåswond ijæn.

Ændele kom æ Slyyrer ijæn tredi Gång en Tag at.er, o da vid han sæl O.l. Næj, di gamel håår sandele e.t Rå te o fo O.l. »Rå!« såå æ Kjæltring, »I æ gamel Fålk — a vel gi jæ en Liispund O.l! Sæt no jæ stuer Gryyr o æ Ild mæ Katåfler.« Mæns æ Kuen kågt Katåfler te djæ Onden, fæk Kresten sæ en Mælldmar o en Dram te, så gik han u.r få o sie at.er, hur æ Ugn blöw å mæ æ O.l — o væk wa han mæ de samm.

De ku åssåa hæend sæ, te han ga sæ u.r få Kwaksallver. Han hå spuer en Stæj, te Kjömand Tåwwstrup gik o skrandte let, o så gik han jæn Daw ind i æ Butik, so ves o Lawst o såå: »du æ e.t rask — æ Lærk kommer ålder mier te o sjönng öwer dæ — du hår en indvedig Sygend, ka a sie!«

Wa æ Kjömand e.t bleg faar, så blöw han de no.

Men wa den fræmer så klog, te han ku sie, æ Kjömand wa sy.k, wa han da åssâ Mand få o ku kind ham en Rå, så han ku kie sæ. Di tåw gik no ind i æ Kontor, få æ Pasient ku blyw ondersöjt nåt bæjer. »Du hår undt dææ!« såå Kresten o pæjjt en Stæj o æ Kjömands Maww. Men lii i de samm kom Jæns Swændsen fræ Sønderues ind i æ Butik, o da han fæk Yww o Kresten, såå han: »Hwa, æ du hææ, Kresten Kjæltring!« Så wa æ Fåretning öj få æ Dåwter; men Lawst tø.t næsten åssâ, te han wa kie, da Kresten stok å.

Jæn Gång vild han åssâ te o dåkterier ve Jæns Andesen i Torup. Jænns gik o håår undt i æ Vriiskamel jæn Daw, Kresten kam dææ ind. Kresten kjæend ham da den Rå, te han sku nii sæ öwer æ hiele Bælle mæ Stjænålli. »De æ Jægt — o nær du tuer dæ gåt mæ Stjænålli, så foer du æ Warrm — de ska nåk jaw et væk!« såå han. O så fåtoeld han, hurn han jæn Gång wa plawe a Gigt i den jæn Skan.k — o de sât han væk o den Måår.

De villd jo ha more æ Prøgl, hvis han ku ha fât æ Sâwnråsformand te o sto o gnii sæ ind i Stjænnålli; men Jænns wa jo e.t tåwelæ.

Jæn Daw stelld han i Skåphus o ga sæ u.r få Assistænt ve æ Hiesællskaf — no sku han atersi djæ Mues! Men da wanke dæ engen Fåtæring, æ Fålk ku kinnd ham, o så mot han pel aw ijæn.

De hår ves nåk wan samm Gång, te Kresten

kam ind te Las Nielsen i Skowwlund, i Gråww. Laas wa en nøj Mand o æÆjn, dæ hår tawen fat o o bræk Hie o Kja.r åp. De wa u.r o æ At.ermæje jæn Daw te æ Kjæltring kam ind te Laas o fåtoeld, te han wa sænd u.r å æ Hiesælskaf, hur han no håår tint i tyww O.r. Æ Hiesælskaf vild gjaen hjælp di, dæ tuk fat o o dørk Hie o Mues åp. Fålk ku fo æ Arber gjor gratis, ja di ku åssåfo æ Konstgye få e.t!

No vild æ Repræsentant jæn å æ Daww sænd di tyww Mand, han håår onder sæ, u.r te Laas; men han vild sæt Pris o, te Laas sjæl vild arber let mæj. De wa e.t fåde, han behöwe o bestell swå møj, men dææimuer sku han nåk fo en grywww gue Betaling — a trower, de wa fæm Krowner o æ Daw. De jænnest, den hær flen.k Mand ku ønnsk sæ, wa, te æ Fålk ku fo djæ Kaffe ve Laas, sårn te di e.t sku ræend åå låndt o spelld få møj Ti at.er de.

Da Laas wa nøj o æ Æjn, kjænd han e.t te æ Prøgl, men han wa e.t tondt.e o ku nåk fåsto, æ Mand e.t wa hiel reele, o han lelld o, te de ves wa jæn, dæ wa slopen u.r å æ Towthus.

Så sæjer Kresten Kjæltring: »du grender a mæ — trower du moskise, a æ en Kjæltring?«

»Næj, sår.n nöj som Kjæltring plæjer a.t o titulier Fålk mæj — men a hår dæ mistæend få, te du e.t æ hiel reele!« swåår Laas.

Men no blöw æ Mand gal. Han reest sæ åp, såt æ Knop.nöww få æ Nies o Laas o såå, te de

wa en li.en Nöww, dæ ku slå — o så håår han tyww Mand! Dææte swåår Laas: »ja så manne ska dæ e.t te!« O så såå Laas åsså: »hu mon du æ fræ, o hwa hier du — hwis en sku ta nöj Skåå ve dæ?« Men dææ te swåår æ Kjæltring, te de kom e.t ham ve.

No wa Laas ves o, te de wa en skit Kåel, o så såå han: »No æ du anhåldt o de o æ Stæj!«

Kresten blöw jo nåt fåfa.r öwer de o såå: »Hår du Muer te de?«

»Ja, hææ æ a Politi«, swåår Laas, o så sænd han hans Hjoorpiig hen at.er æ Nabo Kræ Nielsen.

Kresten Kjæltring wa jo en hæsle Pløg te o snak. Han såå, te han håår wan anhåldt Hunnder o fem Gång, o så spuer han te, om dæ e.t bue en Par gamel Fålk hænn ve Gråww Kjær.k — han ku e.t ræt håww, hwa di hier. Men Laas så næj, no sku han bare hålld sæ i Rollehier!

I Law æ Hjoorpiig kam hen te Kræ Nielsen o fåtoeld, te dæ wa en Wåldsmand ind ve Laas o vild gyr ham Fåtrær, blöw Kræsten ræj o tur e.t følle mæj; men så gik han hen o fæk en åen Mand, Klæmen Klæmmensen, mæj, o han stelld mæ æ Knyw i æ Håend, da di kam ind te Las Nielsen.

Men no viist de sæ, te Kræ Nielsen gåt kjæend Kresten Kjæltring, o han såå mæ de samm: »Guawten Kresten Andesen!« Men æ Kjæltring bande o bloont o, te han e.t hir Kresten Andesen!

Så tuk Laas o kjor Kresten hen te æ Såwnfower, o han fæk en åen Mand te o kyr æ Arrestant te Holstebrow. Kresten wa nåk hiel nysgjære at.er o fo o ver, hu han sku hen, o han wa hiel glå ve, te han sku te Holstebrow — få i Herning håår han waen så tit, såå han.

Undt håår æ Kjæltring jo e.t gjor den Gång, o så lu æ Byfower ham sle.p, men Kresten fæk nåk Tehåld åmm o hålld sæ uren få den Hær.e, han no wa komen i Men trower I så e.t, æ Slog wa fræk nåk te o spøør, om han e.t ku fo Låw te o ååg mæ æ Såwnfowers Ugn te bååg?

Han kam jæn Daw ind i Hotel Hærnings Goer, lii som dæ wa nåwe ve o las en stuer Kas Værktøw o en Ugn. Kresten blöw mæ de samm klåer öwer, te hææ wa nåt o gyer, o da æ Kas wa lasse o, så krawelt han åp o æ Ugn o såå, te no ku di gåt kyer!

De wa vesnåk nåt Wanndværk hæjer sårn nåt, de wa gal mæj; men de fæk han jo Ti nåk te o sæt sæ ind i, få æ Ugn sku hiel te Bråend.

Da di wa komen i æ Gor, o æ Mand håår tawen pæen imuer æ Insjinør — han fæk jo de han ku eer føst — sku di u.r o sie o æ Skåå. Men da Kresten håår gawen let, sæjer han te æ Mand, te han wa nåt skit tepas — han troww næsten, te han vild venndt te i Måen mæj o ta fat. Så gik di hjæm ijæn, o Kresten wa lii ve o sna.k mæ æ Mand åmm, te han mangelt nåwe Pæeng — åm han e.t ku fo let i Fårskåj, da dæ komer en Ugn

ind i æ Gor mæ den rejte Insjinør — han hååŕ jo tawn en åen Ugn, da den føst wa kjor. Men no ka de nåk vææ, Kresten fæk trawlt mæj o kom teen!

Æ Handel hååŕ han åltiir løst te. Han kjöjt Swien åp jæn Oer i Skåphus o Illsgor, ga 15 Ører mier få æ Puend end æ Slawteri, o så tuk han de e.t så nyww, åm dæ wa Onder- hæjer öwervæt! Si de wa jo en Mand, dæ wa råer o handel mæj. Men nær di så stelld mæ djæ Swien, hu han hååŕ bestæmt, så ku di jo e.t kom aw mæ dæm. Sjæl gik han jo o fæk æ Føø rønden åmm, hu han handelt.

De Oer Værlaw soeld Hærningshålm o wa fløt dæ fræ, ga Kresten sæ u.r få o væær æ nøj Æjer, o han kjöjt Stuur åp te æ Goer. Fålk stelld mæ djæ Stuur i æ Gor, men æ ræ.t Mand vild nåk e.t kindes ve æ Handel!

Jæn Oer han tint Kræ Lammbæk, wa han åssåŕ ve o slå sæ o æ Handel. Han tuk u.r jæn Daw o kjöj.t da Leldejören hans Söns Hææst, o samm Daw kjöj.t han en Be.st i æ Møll. Næst Daw sænd Kræ Lammbæk Kresten te Møll mæ nåt Ku.en. Han vild nåk e.t så gjaen ha wat te.en, men han mot jo a Stæj. No wa æ Kåel jo i hans gamel Klæjer — æ Daw faar wa han i hans pæænest. Men æ Møller tø.t, de wa den samm Pæsown, o han spuer da åssåŕ te, om de e.t wa ham. dæ kjöj.t æ Be.st i Guer. Men Kre-

sten så næj — han wa Kåel ve Kræ Lammbæk o handelt e.t mæ Hææst!

Da Jören høør, huren hans Sön wa blöwen tawen ve æ Nies å æ Suunds Amerikaner, såå han, te de sku lii ha wat ham, ham sku han e.t sårn ha naret! Men samm Oer fæk Jören en møj stuer Fröbestelling sæend o jæn a hans æjen Særrel. No wa æ Nawn deswaar glæmt, så han e.t ku sie, hwæm æ Frø wa te. Han gjor sæ nåk møj Ulæjlighier mæj o ræjen u.r, hwa Hærrgor, de ku væ te, o spuer rønden åmm. Men da wa de nåk Kresten Kjæltring, dæ håår wan o Spel ijæn.

En ænkelt Gång sluk han sæ åssåo æ Goorhandel. Jæn Stæj kjöj.t han en Proprietærgor. De gik nåk åssåo hiel gåt i æ Føstning, men fjowten Daww at.er, da han sku aw mæ nåwe Pæeng, o han e.t håår o betåel mæj, gik de jo gal!

A ver e.t aw, te han stoel nåwe Sennd, slem wa han da.t te et; men jæn Gång han wa innd ve en Dæjn, dæ lo sy.k, »lånndt« han en Åwerfrak, som han nåk glæmmt o kom te bååg mæj i jæn. Nå, æ Dæjn håår da åssåo mender Bru.k få æ Frak, nær han wa sy.k.

Jæn Gång kam han ind i en Gor o spuer te æ Mand. »Han æ e.t hjæmm«, såå æ Piig. »Da wa de skammelæ, få a hår kjöjt en Kow, o no ka vi.t fo et jawnnt mæ æ Pæeng — du sku da wal et, anten lii ku by.t mæ en Hundekrowner Særrel, hæjer låån mæ så manne Pæeng, te a ka fo et jawwnt mæ æ Mand?« såå æ Kjæltring te æ

Piig. O hun wa skam tondte nåk te o læ æ Kjæltring fo di Pæeng, hun håår, o så fæk han enda hinde Klå.k o en Selkeklee — men så wa han da åssâ swær gåt hjolpen, da han gik.

Knap at.er, han jæn Oer wa slopen u.r å æ Towthus, fæk han Plas ve Jakåb Buendgor i Tulstrup som Tæsker. Åt Daww at.er blöw Kresten kyw a de. Så trok han hans Pas fræ æ Towthus åp o viist Jakåb, dæ no åssâ blöw kyw å o ha Kresten. Men de wa nåt småt mæ æ Pæeng — Kresten sku jo ha hans Betaling — o så jawwnt di de mæj, te æ Tæsker fæk en gamel Gassi i Stæj få Pæeng. No sku æ Gassi jo sææles, o så gik Kresten føst te æ Dåwter i Ikast, men da han e.t vild kyef en, så gik han båg at.er te æ Dyyrlege, o han kjöj.t en — han håår da åssâ mier Fåstand o Dy.er end æ Dåwter.

Ve dæn samm Ti kam Kresten ind te en Par gamel Fålk, dæ bue i Ikast, o som håår en Dæt.er dæ håldt Hus få jæn i Snæjjbjære. Kresten fåtoeld, te han åssâ wa fræ Snæjjbjære. Han sku no hæls dem fræ djæ Dæter, o så ku han da betrow di gamel, te — »no wa di da ænndele blöwen fålåwel« »Guj i Himlen ha Tak — de håå vi såmænd åssâ gon o vendt o«, såå di gamel o blöw så glåå, te djæ Ywn lyyst a Glee.

Æ Skromel håår jo ræjjnt u.r, te di gamel gjaen villd, æ Piig sku fo sæ en Kjæærest. Kresten blöw, som han plæjje, tawn gåt imuer, de wa da.t så sær, nær han kam mæ sårn Nyhier. Men, de

wa da næer ve, så sku han da åssâ hæls fræ æ Piig o spøør, om hun e.t ku låån en gue Støk Flæsk a dem, te di sjæl fæk slawte. No fæk di trawelt mæj o fennd den bæst Bøst, di håår, o fo den pake gåt ind. Kresten fæk så æ Pa.k o æ Na.k såå Fåwal og Tak te di gamel o gik.

I mi Drængedaww wa dæ en fååle Snak om en Politimand, dæ hir Sylow. Wa dæ bræend en Stæj hæjer en Goer, o Sylow fæk fat o æ Mand, mens han wa löwend — ja de de ku gåt væ manne O.r at.er, te de wa bræend — så sku han nåk fo æ Mand te o bekinnd, sjæl om han åssâ wa lissâ uskølde, som en trej Ugers Röwwonng.

No wa dæ en Mand i öwer Uur i Gråww, hvis Goer wa bræend o bøgge åp ijæn. Kresten Kjæltring kam jæn Daw ind te den Mand o såå, ide han keg ham styw ind i æ Ywn: »Er det Peder Pedersen?« Æ Mand swåår, som sannd war, ja; o så såå æ Kjæltring, te han wa Sylow, o, ide han so møj mørk u.r, sæjer han så uren videre: »De har jo brændt deres Gård af!«

Pæ Uur håår skam e.t swæjen æ Gor aw, men han fæk ilywel en slem Fåskrækels i æ Lyw. Nå, »Sylow« wa e.t slæt så bø.s, som han so u.r te, han så te Pæ Uur, te no ku han go hen te æ Kjömand i Køllvro o hindt nåwe Flasker Vi.n — så sku han (Sylow) nåk sörre få, te æ Mand ku slep nåt næm åmm ve den slemm Histårri!

Pæ Uur kam jo åssâ a Stæj; men ondervæjs tuk han ind te hans Nabo, Georg Philbert, o da di

fæk snak.e let samel, blöw di jæns åmm o følles ad hen o snak mæ »Sylow«, o de ænd da mæj, te »Sylow« fåswond.

Nær Kresten wa i æ Towthus håår han de gåt, han wa som hjæmm dææ, gik framm i æ Kyken o hjolp te, fåde han wa så skikelæ o ålder tuk nåt. Men di ander Fanger ku nåk e.t gåt lii, te han wa så betrowe.

Såmmsennd såå Kresten, te han bue i den stöst Hus i Håsens, hu dæ wa flier Hunder Indsider. Da han føst Gång håå wat dæ i å.t Oer, o kam hjæm, håå han nåk tint haltredi Hunder Krowner — de såå Fålk da. Nåwe Oer, faa han døø, ku han hålld en Slas Jubilæum, få da wa de fæmotyww Oer senn, han føst Gång kam i æ Towthus. O i di Oer wa han nåk såt fast å.totyww Gång, ater hwa di skröw i æ Blåå. Men de fåstor sæ, dææfå ku et jo da gåt væ Löwn*).

I di sist Oringer wa han i mælldståående Bestyrer a en lelde Stæj i Bræjning få en gamel Piig. Dæ wa nåk 6 Kyer o en Par Beester. Såmtiir wa han dæ o såmtiir wa han dæ e.t, få di ku nåk e.t åltiir kom te Ræt. Men dææ døø han da — de wa lii faar Ywl i nit.en Hunder o sæjjsten — tåwohalfjæs Oer gamel.

En Hallsøster te Kresten wa Ann Mari Grönne, hind, dæ slu Kasper Håje i hjæl o Dæjjbjære

*) Han var ialt straffet 35 Gange. Se iøvrigt min Bog: Natmændsfolk og Kjæltringer i Vestjyll.

Hie mæ en Stien i hinde Flæskpues. Hun blöw jo dömt fræ æ Lyw få dæn hæslige Gjanning, men blöw benådet o kam så te o sej i Krestenshawns Kwenndfængsel i fjowwten Oer. Så slop hun u.r o kam hjæm te Suunds. Da tuk Sörn Hampen sæ a hind. Han wa en gremme fådroken Swi.n, dæ fåræsten åssåwa fuld a Konster, lisom Kresten, men de wa da a en åen Slaww. Nær Fålk såå te Sören, te di tø.t, de wa sær, han tur ha hind, så swåår han o såå: »Hun hår tint Kongen trow i fjowten Oer — så ka hun wal åssåvææ ve mæ.«

No æ de snåer åssåmane Oer senn, di døø bæje tåw.

Doktor Hoffbauer.

I Tiden mellem 1847 og 58 boede der i Herning en ejendommelig Læge, der hed Hoffbauer. Navnet er, som det ses, tysk og Manden var ofte gal som en Tysker, men ellers skal han have været dansk nok. Om denne Mand fortalte man en Mængde pudsige Smaatræk. Blev han hentet ud flere Gange paa en Dag, saa bandede han over, at han aldrig kunde faa Ro, og gik der et Par Dage hen, uden at han blev hentet, da kunde han, efter Sigende, gaa op og ned ad Gulvet og bande over de, der ikke kom og hentede ham. Men værst var det dog, naar nogen kom og hentede ham ud paa Sygebesøg om Natten, thi da blev han rasende og svor paa, at han ikke tog med. Pludselig kunde han brøle: »Hvorfor S. kom du ikke, mens det var Dag?« Det spagfærdige Svar lød naturligvis, at da var Patienten ikke syg. Naa, Hoffbauer tog jo alligevel med, naar han fik udraset.

En Gang var Jæp Salling inde hos Hoffbauer for at faa en Tand trukket ud. Da han kom indenfor, saa han, at Doktoren stod »o stemest« med en Mand, der sad paa en Stol. Hoffbauer tog Patienten i Kraven, hev i ham, bandede grueligt og sagde: naar du klapper Kæberne sammen, saa snart jeg skal skære Tandkødet fra, saa kan jeg — atter en fæl Bunke grove Eder — ikke

komme til at tage Tanden!« Og saa smed Hoffbauer Manden ud af Døren, vendte sig om mod Jæp Salling og brølte: »hvad vil du?«

Ja, Jeppe vilde jo ogsaa gerne have en Tand ud.

»Sæt dig i Stolen«, lød det fra Hoffbauer. Og saa greb Doktoren sin Klient i Hageskæget, gav et kraftigt Ryk, idet han raabte: »kan du saa lukke Flaben op!«

Hoffbauer boede paa Gaarden Herninglund og han havde til Tider meget Vrøvl med Folk, der vilde sætte tværs over hans Mark. En Dag, en Karl gik tværs over Marken hen til Frobergs (Farvergaarden), satte Lægen efter Karlen og raabte flere Gange forgæves: »Hej du!« Endelig traf han Karlen hos Frobergs. »Hørte du ikke, jeg raabte efter dig?«, sagde den forpustede Doktor. Nej, svarede Karlen. »Er du døv?« »Nej — a høør nåk, dæ wa jæn, dæ gik o råft: Hæj du; men sårn hier a e.t!« svarede Karlen.

En Gang, da der var én syg hos Grev Lerche paa Møltrup, hentede Jens Krænsen Hoffbauer. Som sædvanlig sad Lægen og skældte ud hele Vejen. Da man nu kom til Broen ved Møltrup, gav Kusken Hestene en god Rap af Pisken, saa de pludselig satte i Spring. Doktoren slog en Kuldbøtte og væltede af sin Agestol bag i Vognen, og i den Stilling kom man susende ind i Gaarden. Hoffbauer var saa rasende, som han kunde blive — og Greven, der kom ud, saa forbavset paa Optrinet. Doktoren hævdede, han havde raabt til Kar-

len, at denne skulde holde; men Karlen havde naturligvis opfattet det, som Hoffbauer havde givet Ordre til at køre endnu stærkere!

En Foraarsdag over Middag blev Jens Chr. Dinesen i Fjederholt sendt til Herning efter Doktor Hoffbauer til sin Moder. Lægens Karl gik udenfor og harvede og Hoffbauer stod og saa paa Arbejdet, da Jens Christian kom kørende. Hoffbauer var, som sædvanlig, gal og skældte ud. »Er det en Tid at hente mig i — man kan jo ikke naa at komme hjem til Aften, og saa kan man ligge og brække baade Arme og Ben paa Vejen!« raabte han. Men efter at have faaet udraset, gav han Ordre til, at Jens Christian skulde køre ind i Gaarden og faa Doktor-Stolen paa Vognen, og saa fulgte han med.

Medens Hoffbauer opholdt sig i Fjederholt, kom der en sølle Mand ude fra Kølkjær Hede og vilde gerne have Lægen med til sin syge Kone. Nej, Hoffbauer tog ikke med — man kunde jo miste Livet ved at tage ud til Kølkjær, hvor der hverken var Vej eller Sti! Da kaldte Jens Christians Moder paa Doktoren, og talte med ham om, at det var uforsvarligt ikke at tage ud til den syge Kone, der laa saa hjælpeløs der ude. Saa fulgte han ogsaa med.

Fra Herning flyttede Hoffbauer til Vejle, og der blev han efterhaanden kureret for sin brutale Optræden, fortælles der.

En Mand fra Skærum hentede en Dag Hoff-

bauer for en anden Mand. Hoffbauer skældte ud undervejs og gav tilsidst Kusken en Kindhest. Kort efter var man ud for en stor Gaard, da holdt Kusken stille, pegede paa Gaarden og sagde: »Der bor jeg!« Hoffbauer blev noget benauet over at se, Manden, han havde slaaet, var en stor Gaardmand, og han skyndte sig at sige, at det passerede var sket i Hastighed. Men Kusken sagde blot: »Jeg plejer altid at øve Ret og Skel, det vil jeg ogsaa her!« og saa langede han Hoffbauer en kraftig Lusning med en Bemærkning om, at det her, det skete med fuld Overlæg — og saa kørte han videre.

En anden Gang kørte en Mand med Hoffbauer ad Horsens Landevejen. Da Lægen begyndte at skælde ud over Kusken, standsede denne, bød Lægen staa af hurtigst muligt, saa smed han Doktor-Agestolen ned til Vejkanten, vendte Vognen og kørte tilbage efter en anden Læge. Da de kom kørende, mødte de Hoffbauer paa Vejen; men den Tur havde nok en heldig Virkning paa den galsindede Mand.

Holmerne.

I Begyndelsen af forrige Aarhundrede boede der en Mand paa Nørholm ved Herning, der hed Thomas Frølund (født 1780, død 1833). Han og Konen, Karen Sivebæk, fik 9 Sønner, hvoraf den ældste, Kristen Frølund kom til at bo i Lervadskjær — Nr. 4, Thomas Frølund, blev Lærer i Hodsager og Maabjerg, og Nr. 5, Laurids Frølund, boede i Trælund.

I Overleveringen er de to næste Sønner, Jens Holm Fr., der var født 1817 og druknede 1858, og Niels Holm Fr., f. 1819 og død 1875, de mest kendte, fordi de ikke alene var i Besiddelse af gode Kræfter, men ogsaa gerne brugte disse, saa ofte Lejligheden bød sig. Det var med andre Ord et Par Slagsbrødre, der især var velkendte paa Egnens Markeder, og man kaldte dem gerne »æ Holmer«.

En yngre Broder var Laurids Kr. Frølund, der blev Kordegn i Holstebro og som gav en større Beskrivelse af Holstebro (1871) og forresten ogsaa skrev en lille Bog om »Herning Sogn og Plads før og nu« (1874). Den niende i Rækken var Mads Schou Frølund, f. 1827, der blev gift med Ane Johanne Krøjgaard og kom til at bo i Nørtoft i Gjellerup.

Jens var altsaa ældst af de to Holmer og han var ogsaa den mest ondskabsfulde. Som Dreng tjente han hos Mads Schou paa Holtbjerg og havde der mange Kunster for. En Dag skiftedes han og en anden Dreng til at ride paa en stor Ronvæder; den, der ikke red, brugte Pisken.

Mads Schou blev opmærksom paa Drengenes Kunster, og da de kom hjem, satte han et Tøjr paa Jens, kommanderede den anden op paa Jens' Ryg, og saa brugte han selv Pisken!

Efter at Jens havde travet en Tid, skiftede Mads, saa Jens kom paa Ryggen af den anden og saaledes fortsattes denne ejendommelige Rideøvelse, naturligvis til mindre Morskab for dem end for Mads Schou, indtil Knægtene var dødtrætte. Men siden kunde Væderen godt være i Fred for Drengene.

Da Jens var saa stærk, maatte den anden Dreng blindt adlyde ham. En Aften fik Jens sin Medtjener op i et stort Æbletræ, der stod i Gaarden, for at stjæle Æbler. Da Drengen havde fyldt Lommerne, beordrede Jens ham til at binde om Buksebenene for neden og saa fylde Bukserne med Æbler. Da Knøsen saaledes var godt udstoppet, lavede Jens et saadant Spektakkel under Træet, at Husbonden kom ud og saa det pudsige Syn. Jens stak naturligvis af; men Mads Shou var klog nok og forresten selv en Filur, han gav Jens, som den rette Skyldner, en god Omgang for disse Kunster.

En Tid tjente Jens hos sin Broder, Kræ Frølund i Kæret. Jens blev da nogle Dage i Træk sendt ud i Lyngheden med en Bundt Halmbaand og en Pakke Meldmad for at plukke Lyng. Nogen Tid efter kom Kr. Frølund i Tanker om, at de dog skulde have Lyngen hentet hjem; men da han kom ud i Heden, kunde han ingen Lyngknippe faa Øje paa. »Hu er æ Ljöng?« spurgte han Jens. »De æ hæ rønden åmm!«, svarede denne, idet han pegte paa Lyngen, hvorom der hist og her var slaaet Halmbaand, uden at Lyngen var rykket op. Men ved denne Lejlighed fik Jens Holm nok nogle kraftige Dallebakker.

Der fortælles adskillige Træk, der belyser, hvor ondskabsfuld Jens kunde være. Som Skoledreng satte han en Gang en lille Pige op paa den varme Bilægger, hvorfra hun ikke selv kunde kravle ned, og en anden Gang, da han skulde lave Huller i en Drengs Øren til Ørenringe, fæstede han Drengens Øre til Bordpladen med Sylen og stak af. Den arme Dreng slap først løs, da Læreren kom og befriede ham.

Som Soldat drev han mange Spilopper og blev ogsaa straffet en Gang imellem. Han var ved de Horsens Kyradsserer.

Da Soldaterne en Dag skulde bade, bildte han sine foresatte ind, at han var ræd for Vandet, og at han ikke kunde svømme. Til sidst satte man en Sele paa ham og saa maatte han ud. Han stak imidlertid straks til Bunds, og da man syntes, det

varede noget længe inden han atter kom op, hale-de man i Linen, men fik kun den tomme Sele op. — Jens var vækl

Et Par af Svømmelærerne sprang nu ud og søgte længe forgæves efter Soldaten; men da stak Jens grinende sit Hoved op henne ved en Bro og spurgte, om det var ham, man ledte efter.

En Gang fik han 25 Slag Rotting for en eller an-den Forseelse. Bag efter sagde han, at hvis man vilde give ham et surt Brød og en Flaske Brænde-vin, saa kunde han godt tage 25 til.

Ved Egnens Markeder var Jens Holm en sikker Gæst, hvor han drak, sloges og drev sine mer eller mindre grove Spilopper. En Dag stod han ved Siden af en Pottemand og sagde et Par Gange: »a beeser — a trower a beeser!« Da Pottemanden ikke svarede, kneb Jens denne i Armen og gen-tog: »a beeser — a trower a beeser!« Fortrædelig svarede Manden: »bes da for F!« Og nu sprang Jens igennem Mandens Potter, idet han sparkede vældig ud med Benene og ødelagde en Mængde af Potterne. Men bag efter hævdede Jens, at Potte-manden havde givet ham Lov dertil!

Undertiden bød han en eller anden Bekendt ind paa Mad eller Kaffe, men stak saa af, efter at have fortæret sin Part, hvorefter Gæsten maatte betale Gildet. Eller han samlede Grumset fra flere Kopper, klagede over Kaffen og kylte Koppen med Grumset i Hovedet paa Kogekonen, hvorefter han gik uden at betale.

I Nybro Mølle boede en meget stærk Mand, der hed Klaus. Da Jens Holm kom hjem fra Tjenesten, traf han Klaus i en Beværtning paa Lund Marked. Jens vilde straks ærre sig ind paa den anden og sagde: »Ka du gi nåt ur, Stok.el?« Klaus gav ham 1 Mældmad og ½ Pægl Brændevin; men det varede kun et Øjeblik, saa lød det atter: »Ka du gi nåt ur, din Stok.el?« Jens fik en ny Portion, men kort efter lød det: »Ka du gi naat ur, din sölle Dræng?« Da tog Klaus Tallerkenen, masede den fuldstændig ned paa Jens's Næse og gennembankede denne saa »lestle«. Jens greb under Kampen sin Kniv; men Klaus sparkede til hans Haand, saa Kniven røg op mod Loftet. Derefter faldt Jens nok til Ro.

Klaus var, efter Sigende, den eneste, Jens havde Respekt for. Forresten var Klaus meget drikfældig og han fandtes død i en Faarefold paa Høgild (?) Mark med sin Brændevinsflaske.

Et Aar, der var Julegilde paa Nørholm, og en Del af Gæsterne skulde overnatte der, var der nok ingen, der ønskede at ligge hos Jens Holm. Men da siger Mads Dyrlæge fra Sinding, at det kunde han godt. De to kommer saa ind i et Gæstekammer, og Jens fortæller op om, at han sommetider havde nogle fæle Drømme, og da kunde han være ret urolig i Sengen. Ja, det kendte Mads Dyrlæge godt — det samme var netop Tilfældet med ham.

Naa, de kommer saa i Seng, og det varede da

heller ikke længe, før Jens »begynder at drømme« og slaar ud med Armene; men Mads dækker sig, saa godt han kan, og tager ingen Skade af Jens's kraftige Drømmerier. Kort efter begynder Mads ogsaa at drømme. »Hop — hop — hyp — hyp!« siger han — nu er han ude at ride. Og saa sætter han med voldsom Kraft sit ene Ben, paa hvilket han havde fastspændt en Spore, ind i Siden paa Jens, der med et Brøl springer ud af Sengen.

Værst drev Jens dog sine Kunster, da han en Gang red paa Ørre Præst. Jens vilde en Dag over Aaen ved Ørre, men for ikke selv at blive vaad gennede han Præsten til at bære sig over og den arme Mand turde ikke andet end adlyde. Jens kravlede op paa Ryggen af Pastoren og denne maatte pænt vade gennem Strømmen med Halunken. Men denne Fornøjelse kostede ogsaa Jens nogle Dages Vand og Brød.

Jens Holm kom ynkeligt af Dage. Oftere havde han narret Folk, bildt dem ind, at han var ved at drukne, og naar de saa sprang ud for at hjælpe ham, trak han dem under Vandet, saa de selv kom i Fare for at sætte Livet til.

Saa var der en Dag, han raabte om Hjælp — Folk troede, det atter var Kunster og vilde ikke vove Livet, naar han lavede Kunster, da blev han der.

Niels Holm, der ogsaa var meget stærk, ja nogle har fortalt, at han var den stærkeste, drev det ik-

ke saa vidt, men Kunster var der dog i ham. Som Soldat var han ved Hestegarden i København. En Aften, da han kom forbi en Vægter, der sad og sov, bøjede han sig ned til Vægterens Øre og raabte af sine Lungers fulde Kraft: Brand! Vægteren for op og brølte: Brand! Og snart genlød den halve By af Vægternes Brand-Raab. Da man opdagede, det var blind Alarm, slog Vægterne sig sammen, fangede Niels og bearbejdede ham grundigt med deres Morgenstjerne. Niels var godt lidt af sine foresatte, og da man iøvrigt fandt, at Historien var morsom, slap han for videre Straf.

Paa Holtbjerg blev Niels ilde tilredt af en Tyr og døde et Aars Tid derefter.

Om Mads Schou (opkaldt efter Holtbjerg-Manden) har jeg hørt fortælle, at han paa Sessionen blev kasseret for en stiv Arm. Man kunde slet ikke bøje den; men da han senere gjorde et Afskedsgilde for Kammeraterne, fejlede Armen dog intet!

Lærer Agger.

I gamle Dage var Degnene tit nogle underlige Størrelser, og der fortælles mange mer eller mindre artige Historier om adskillige af dem, vi havde i Midt- og Vestjylland.

Lærer Plauborg i Dejbjærg, der, samtidig med han var Degn, ogsaa var Sogneraadsformand i en Aarrække, kom en Dag i Embeds Medfør ind til Amtsfuldmægtig Krarup i Ringkøbing — ham der senere blev Herredsfoged i Hammerum Herred. Krarup modtog den indtrædende med: »Her sidder jeg og har saadan Bøvl med de S . . . . s Degne!« Plauborg studsede jo, men Krarup fortsatte: »Jo, en morer sig med Jordemoderen (det var Petersen i Vorgod), en anden med Brændevinsflasken (Sønderby i Nr. Vium) og en tredie med Sogneraadssager (det var Plauborg)«.

»Sikket Æsel«, sagde han om Vorgod Degnen, der begyndte sit Forsvarsindlæg til Amtet i Anledning af en Klage med: »Gud i Himmelen tilgive de Mennesker, der kan være saa onde og udbrede slige løgnagtige Rygter om mig osv.« Sønderby derimod begyndte sit Indlæg saaledes: »Jeg er et svagt og skrøbeligt Menneske og beder Dem tage læmpeligt paa mig osv.« Det kan man da blive klog paa, bemærkede Fuldmægtigen.

Om Gjellerup Degnen, Søren Lund, der ogsaa var Forligskommissær m. m., fortælles der mange saftige Historier — se E. T. Kristensens Bog: Gjellerup Sogns Degnehistorie. 1917. Her skal vi nu høre lidt om Degnen Jens Olsen Agger i Snejbjerg.

Den første Degn, Folk har hørt Tale om i Snejbjerg, var Thomas Gjesten — han var Bedstefader til gamle Thomas »Kromand«, der døde 1917. Den næste var Lærer Agger, der stammede fra Lemvig-Egnen*).

Agger var en slemme Vrengel, naar han var fuld, og det var han næsten altid. En tredie Luend Markeds Dag blev Agger og Madammen uenige, og Skænderiet endte med, at han, for at ramme hende følelig, sagde, at nu gik han hen og druknede sig.

Truslen gjorde næppe den Virkning paa Kontraparten, som han havde tænkt sig; men saa traf han sine Forberedelser, kravlede ned i Brøndkarmen, tog fat paa Rebet og gik ned i Brønden med en Fart, der vistnok var adskilligt større, end han selv havde tænkt. Til alt Held for »Selvmorderen« naaede Vandet ham dog ikke længere end til midt paa Livet, saa Stillingen var ikke særlig kritisk.

Madam Agger hørte jo, det gav et vældigt Plump nede i Brønden og hun kunde, trods sin

---

*) Paa Flktllgsl. 1834 angives Lærer Jens Olsen Agger at være 42 og hans Kone, Birgitte Cathrine Christensdatter, 54 Aar.

Vrede, ikke modstaa sin Nysgerrighed og kige ned til Manden. Men saa snart denne mærkede, hun kom, dukkede han ned, saa han tilsyneladende stod i Vand til Hagen og nærmest saa ud til at være druknet. Samme Optrin gentog sig senere, naar hun kom ud for at se efter, om han endnu holdt Hovedet og Modet oppe.

Bortset fra det kolde Bad og de snævre Omgivelser var Stillingen maaske ikke saa triviel, thi det rygtedes jo snart, at Degnen var ved at drukne sig, og der kom derfor mange hen til Brønden for at se hans Hedenfart. Der var ogsaa mange »Hwålmbuere« (Folk fra Holmsland), der paa Vejen hjem fra Markedet »bjæt o æ Kjærkplads«, og alle skulde jo hen at se Degnen i Brønden; men ingen gjorde Tegn til at ville hive ham op. Endelig maatte han selv bede nogle om at drage ham op i Spanden.

Siden drillede Folk ham, og Kromanden, Søren Mikkelsen, sagde, at han ikke kunde forstaa, at Agger ikke sprang ned paa Hovedet — naar han endelig vilde drukne sig. Men Degnen fandt sig dog ikke slagen, han svarede, at han var ræd for at faa Ansigtet skamferet, da det vilde se slemt ud, naar han laa Lig!

I Hjemmet var han et rigtigt ondskabsfuldt Spektakel. En Gang, da Søren Mikkelsen og nogle andre fremmede var i Besøg hos Lærerens, laa Agger i Sengen og var fuld. Nu laa deres Sovekammer saaledes, at Madam Agger skulde der

igennem, naar hun skulde bære Mad fra Køkkenet ind til de fremmede. Men hver Gang hun gik forbi Mandens Seng — der var kun en snæver Gang — stak Skrumlen sit Ben ud og sparkede til hende, og han benyttede ogsaa Lejligheden til at spytte i Maden, hun bar ind til Gæsterne.

I Aggers Tid kom der en Forordning til Skolerne om, at Børnene om Sommeren skulde lære at svømme, hvor der var Lejlighed dertil. Agger tog sine Drenge med ned til Gjødstrup Sø for at bade; men blandt disse var der een, der ikke turde gaa ud i Søen. Agger gjorde imidlertid kort Proces med Drengen, han smed ham ud i Vandet. Den sølle Dreng fik Krampe og gik til Bunds. Havde Agger været ædru, kunde han sagtens have reddet Drengen, men nu stod han bare og gloede paa den druknende Dreng og bemærkede: »nu sank han F. gale mig!«

Om Sommeren holdt Agger Skole i Albæk Biskole og der vilde han lære Drengene at svømme i en »Liimgraw«. Her var ligeledes en Fyr, Anders K. Mathiasen, der ikke turde gaa ud. Da Agger saa vilde smide Drengen ud, greb denne om Lærerens Hals, og saa fulgtes de ad ud i Graven. Agger var en dygtig Svømmer og Drengen sad paa hans Ryg, da de kravlede i Land. Nu trak Degnen af alt sit Tøj, bandt det paa sin Kæp, tog denne paa Nakken og traskede saa af hjem til Hovedskolen.

Mikkel Donner.

I en sempels Hus i Fjælsterwång bue dæ jæn Gång en Mand, di kåldt Mikkel Donner — han hie hæjsen Mikkel Sørensen o wa Tækmand, Tæjlbrender o møj mier. Æ Øgnavn fæk han, fåde han e.t wa Awhåldsmand. Sjæl såå han: »A æ misel lii glå, ænten I kålder mæ Mikkel Donner, Mikkel Pæel — Halpåt hæjer Mikkel Påt.«

Mæ si Kuen löwe han e.t ræt gåt — di fåligges som Hund o Kat. En skjönne Daw stelld di i Rætten få o blyw skild. De vel sæjj, de wa nåk kun ham, dæ villd, hun villd e.t.

Æ Hærresfowe håår hans Döww mæj o fo dæm jæns. Men ændele sæjer Mikkel da: »Ja, ska a behåld hind, så ska hun misel åssåhå æ Betengelser!« Da æ Hærresfowe no gjaen vild ver, hwa Betengelser han stelld, såå Mikkel:

»Sliir ska hun!«

»Suldt ska hun åssåhå!«

»O Håk ska hun misel åssåha — o så ka hun fåræsten råå sæ sjæl!«

Æ Æend blöw, te hun dråw hjæm mæ Mikkel o hans Betengelser!

Dæn Gång bue dæ en gammel Kuen åp o Albæk Hie, di kåldt Sessel Rytter. No wa Mikkels Hund slem te o ræend ater Sessels Foer. Så jæn

Daw kam æ Kuen u.r o ga fæel å æ Vessen, o så såå hun tesist: »du ka lii pröww o jaw di Hund at.er mi Foer jæn Gång te!«

»De ska a misel åssa«, swåår Mikkel, »Bajas! — Pus — su — galåw!« råft han, o no flöw Bajas ind mæld Sessels Foer, lii te de hwerrmt.

Mikkel brænd jæn Gång Stien nier ved æ Krowmand, Søren Mikkelsen i Snæjjbjære. Di tåw ku no e.t fåligges. Søren wa nåt nyww o tø.t, te dæ gik få møj Brendsel te. Men te sist jug Mikkel Søren åp å æ Graw. Lii i de, Søren sku te o krawl åp, sæjer han: »Vel du.t kys mæ i mi R . .?« Mikkel wa rasend, han sprong ind o Søren o såå: »De ska a misel åssa!« o så bier han sandele Søren i hans Æend, så han skreg höt, så undt gjoor de!

En Ti fæk Mikkel Donner Awtæjt a Pæ Tiim. Di tåw ku hæjer e.t fåligges, o da Pæ Tiims Stæj bræend, vild Pæjer nåk gi Mikkel æ Skøld. Da di så wa i Rætten, o æ Hærresfowe såå, te di trowe Mikkel te, han hår swæjen æ Stæj å, swåår Mikkel: »Næj, vi tåw æ e.t så gue Vænner, te a sku gyer ham dæn Tjænnest!« O så slop Mikkel åssa fri få videre Tiltåel.

Som a faar hå såe, wa Mikkel møj fåfælden, o så en Næt, han wa fuld, gik han i Bløør i Tåtmus. Dæ wa nåk nåwe, dæ hår høør, dæ wa nåt, dæ skreg, men så troww di, de wa æ Röw. Æ Daw at.er fond di æ sölle Mand dø dæ uur i en Klyynpøt.

I »Den jydske Hede«, S. 344, fortæller Mylius Erichsen, efter Skovrider Heilmann, et Par Smaatræk om en Mikkel Donner, der ikke er identisk med vor M. D. »Sidst, jeg traf Mikkel, var ved Totalfesten. Da gik han rundt med Festemblem og var kanonfuld. Man skulde tro, han var lejet til at agere afskrækkende Eksempel. Da han opdagede mig, kom han hen og sagde meget kordialt: »Ja, Skovrider, nu da De er her, saa ka a jo godt gaa; der maa jo immer være et bedre Menneske til Stede ved en saadan Fest og holde Orden og ramme Maade med Lystigheden«.

Laust Peder.

Der boede for mange Aar siden en løjerlig Mand i Nr. Green, forresten et Sted, hvor Kjæltringerne gærne holdt til, han hed Laust Peder. Denne Mand var næsten inde paa al Ting, var ogsaa meget religiøs — han læste flittig i Bibelen og sang Salmer, men hans Religiøsitet hindrede ham dog ikke i at sidde og spille Kort med Knægtene om Aftenen for mulig at vinde nogle Skillinger fra disse.

En af mine Fortællere talte en Gang med Laust om, at der paa flere Maader var Uoverensstemmelse mellem hans Religiøsitet i Theori og i Praksis; men dertil svarede Laust Peder: »Der staar i Skriften, at man skal være snedige som Slanger og fromme som Duer!«

Som Dreng tjente han hos Hans Barslunds i Hoven. Her havde man en Storkerede paa den ene Ende af Laden. Da fandt Drengen en Dag paa at sætte en Frø paa en Medekrog og kaste Frøen op til Storkene. Naar én af Storkene havde slugt Frøen, trak Laust Peder til og hev Storken ned af Taget til sig.

Han gik i sin Tid med et vældigt stort Skæg. Det var, sagde han, for at han gerne vilde ligne de hellige Profeter. Men saa mistede han sit

Skæg paa en noget ejendommelig Maade. En Gang var han ude i Dyrvig Krat for at bjerge sig noget Træ. Da kom Krattets Ejer og greb Laust paa fersk Gerning. Men for at undgaa videre Ubehageligheder maatte Laust gaa ind paa at tage sit Skæg af, idet »Dommeren« ræsonnerede, at Laust Peders Forbilleder, Profeterne, næppe optraadte som Tyve, hvorfor L. P. ikke burde ligne disse med Hensyn til Skægget.

Laust Peder havde paa sin Ejendom et Par meget smaa Islændere, der gik ude baade Sommer og Vinter. Naar Folk ynkedes over Dyrene, hævdede han, at disse kunde sagtens klare sig, »de lever af Luftens Manna«. Undertiden red han paa en af Hestene, men naar Dyret kom i et dybt Vejspor, da gik han ogsaa, samtidig med at han skrævede over Hesten,* hvad Folk morede sig kosteligt over.

Et Aar først i Julen saa man et ejendommeligt Syn i Sdr. Green. Laust Peder, med sin Islænder, belæsset med en Harve, og en Særling, man kaldte Hvææs Niels Kristian, drog ud i Marken for at saa Rug. Laust P. spændte Islænderen og Hvææs Niels Kr. for Harven, da Rugen skulde harves ned!

Gaardejer Jens Jørgensen i Rindum stod i sin

---

*) Om en langbenet Skorstenfejer i Tiim, der red omkring paa en Islænder, fortælles, at han undertiden fik Fodfæste, men tabte Hesten, naar de kom i et dybt Vejspor.

Ungdom i Lære hos Købmand Mourids Jensen i Hoven. En Dag »de wa lii i æ Tuusning« kom der en underlig Skikkelse, der snart hverken var Mandfolk eller Kvindfolk, ind i Butikken. Det var Laust Peder. Om Hovedet havde han nemlig et Klæde, som Kvinderne ellers gik med; men da han tog Klædet af, viste det sig jo, at det var en ældre Mand med fuld Skæg. Han gik og pattede paa et Porcellains Pibehoved uden Rør. »Tobakken«, han brugte, var en afskyelig Blanding af Bogedavner, Tørv, Kirsebærblade, Hestehove-Spaaner og lidt Tobak i, og den udsendte en rædsom Lugt. Hans Gang var ogsaa ejendommelig, thi han gik med to Sæt Ringe under Hælene paa sine Træsko, hvorved han paastod at man bedre kunde komme frem!

Paa Auktioner købte han omtrent alt det Ragelse, han kunde faa og som ingen anden kunde bruge. En af hans Specialiteter var Piber og Pibedele, og naar én manglede en Pibespids, et Stykke Linrør eller lignende, da kunde han blive hjulpet hos Laust for en passende Betaling. Han havde ogsaa den Ejendommelighed, at han samlede al Ting op, hvad han fandt: gamle Ben, Jernstumper, Klude, Træstykker osv. Han »bjærgede«, uden at man egentlig kunde kalde ham Tyv, da det var ret værdiløse Ting, han samlede op.

Han drev Smaahandel med forskellige Varer og Medikamenter. Blandt andet handlede han ogsaa med Kaffebønner, men da Omsætningen var

lille, maatte han se at udfylde sin Tid paa anden Maade. Og saa gav han sig til at snitte »Bønner« til af Pinde, som blev smukt afpudsede og forsynede med en Skure, saa de nogenlunde lignede Originalerne. Disse Surrogat-Bønner blandede han mellem de ægte Bønner, hvorved han fik en passende lille Biindtægt.

En Gang fandt han paa at bage Brød af Rævlingbrom og en anden Gang af Gjærfrø og Sand(!), som Folkene saa skulde æde. Det var, sagde han, for at se, hvorledes man skulde kunne klare sig, naar vi fik Hungersnød i Landet. Folkene klarede sig i hvert Fald skidt med den nævnte Kost, og de var langtfra begejstrede for hans besynderlige Eksperimenter.

Redaktør H. A. Hansen, Herning, hvem jeg skylder Tak for adskillige Træk om Laust Peder, har oplevet, hvorledes man hos denne om Morgenen fik en stor Pande med stegt Flæsk og Dyppelse ind paa Bordet, hvortil man spiste Rugbrød. Det var deres Davre. Naar Panden var omtrent tømt, tog Laust Peder den til sig og slikkede den saa ren med Tungen, at den godt kunde bruges igen uden videre! Appetitlig saa det ikke ud, og det bedrede just heller ikke Sagen, at Laust's lange, snavsede Skæg slæbte hen i Panden.

Naar de var færdige med Davren, læste Laust et Kapitel i Bibelen, og efter Læsningen, der skete ret planløst, holdt han en lille, provisorisk Udlægning af det læste. En Morgen læste han 66.

Kapitel af Esajas, hvis 14. Vers lyder: »Og I skulle se det, og Eders Hjerte skal glædes, og Eders Ben vorde kraftfulde som det grønne Græs — — —«. Dertil knyttede Laust følgende originale Bemærkning, henvendt til Konen, at det svarer til, hvad der skete, da hun en Gang laa syg — »da begyndte dit Kød at grønnes!«

Undertiden købte Laust Peder Ben op. Naar han kom hjem, kogte man Kaal paa Knoglerne. Møllerens Ben gav han nok saa meget for, som for andres — de var ikke gnavede saa godt af!

En Gang havde man faaet lavet »få manne« Rødgrød, saa de sidste var blevne hel laadne, inden de blev spist. Saa smed Kvindfolkene de sidste ud paa Møddingen. Men da Laust Peder kom hjem, fandt han den kasserede Grød, og snadskede løs af den, som om den ingenting fejlede.

I den Tid solgte Folk Fløde til de mange Beværtninger paa Lund Marked i Gjellerup. Laust Peder leverede ogsaa »Fløde«, men denne fremstillede han ved at røre Kartoffelmel ud i Mælk og ryste Blandingen godt, før han leverede Varen. Det kunde nogenlunde gaa. Men værre var det, naar han lavede og solgte Skorpionolie, hvoraf man i gamle Dage brugte en Del. Han pissede nemlig, med Respekt at melde, i en Flaske, fangede Edderkoppe, brækkede Benene af disse og smed Lemmerne ned i Flasken. Dette Fluidum solgte han saa for ægte Skorpionolie! Og en

Haarolie, han solgte, havde nok et lignende Indhold.

En Gang, da nogle Gæster kom ind til ham for at dele en Flaske Brændevin med ham, saa han sit Snit til at hælde en Pægl af i et Rum ved Siden af. Da Brændevinen saa slap op, og man beklagede sig over, at man ikke havde mere, solgte han den Pægl, han havde taget, til Svirebrødrene.

Sin Svigerfader havde Laust Peder boende hos sig, men de forligtes daarligt og en Gang imellem bankede Laust den gamle Mand. Da lød det, efter fleres enstemmige Vidnesbyrd: »no i Guds Navn, Fåer, no ska du ha Håk ijæn!«

Datteren, Marie, lignede Faderen. Hun var høj, knoglet og blegladen, tavs og indesluttet. Ved Julegilderne fik hun for det meste Lov til at sidde over under Dansen. Men med til Gilderne kom hun og Laust Peder gjorde Gengæld en Gang imellem, og disse Gilder var der intet særligt at snakke om.

I sine Pigedage fulgte Marie Faderen paa dennes Markedsture. En Gang købte hun paa Markedet et hvidt Klæde, som hun syntes godt om. Men da hun siden havde det om sig til Kirke en Dag, var der en Kone, der gik hen til hende og sagde: »Den ska du e.t go mæj, få de æ en Dug.« Og det var det.

Da Laust havde nogle Skillinger, var Marie alligevel en Del eftertragtet; men det holdt haardt for den heldige at faa Laust's Samtykke. Blandt

andet stillede han den bestemte Betingelse, at Parret ingen Børn maatte faa de første 5 Aar — »for Gaarden kan ikke taale saa haarde Byrder,« sagde Laust Peder.

Ved Brylluppet var der hejst Flag ved Laust Peders, et enestaaende Tilfælde der i Egnen paa den Tid — det var først i 1870'erne.

En Mand i Nabolaget var baade Landmand og Landpost. Naar Landbruget lagde for megen Beslag paa Landpostens Tid, fik denne gerne Laust Peder, der paa den Tid var Aftægtsmand, til at tage sig af Posten. Laust red gerne, naar han »gik Post«. Og han gjorde Turen for en billig Betaling, idet han dog samtidig gik og »skjeltede« Føden.

Laust Peder var ikke stiv i Skriftlæsning, men Vanskelighederne ved at faa de rette Postsager til de rette Mennesker løste han paa følgende Maade: Han tog alle Postsager op af Tasken, smed disse paa Bordet, og saa kunde Folkene tage, hvad de mente, der tilkom dem! Posthemmeligheden var offentlig.

Han havde en Slags Cyprianus, hvori der gaves Anvisning paa, hvorledes man kunde gøre en Hest lam, ødelægge en Bøsse, saa man ikke kunde ramme noget med Skyderen, befri sig for Bullenskab o. s. v.

Da jeg spurgte Fortælleren, om nogle af Anvisningerne ogsaa var ondskabsfulde, fik jeg til

Svar: »Ja, o fo æ Fålk å mæ æ Lyw — de æ da nåt uendskabsfuld!«. Og deri maatte jeg give Manden Ret.

Brogl og Billinger.

Bibelhistorie Tang.

Jeppe Andersen Tang, senere Seminarieforstander paa Blaagaard, var som Dreng, da han tjente hos Kræ Hwaalm, en udspekuleret Knægt.

En Dag, han havde faaet nogle velfortjente Klø af sin Husbonde, gik han til Sengs og forlangte, at man, i Henhold til Tyendeloven, sendte Bud efter Forligskommissæren for Tyende. Manden sendte ogsaa Bud efter vedkommende, men Kommissæren kunde dog først komme Dagen efter.

Imidlertid laa Jep og blev ræd for, at der var for lidt at se paa Ryggen, og saa bad han da Karlen om at syne sig. Karlen undersøgte nøje Jeppes Ryg og erklærede, at denne var fuldstændig glat og hvid, uden Spor af Mærker!

Drengen var dog ikke raadvild, han bad sin Medtjener, for Kammeratskabs Skyld, om at tærske sig med et Stykke Reb, hvad Karlen ogsaa gjorde med god Villie og Virkning.

Da Kommissæren og Kræ Hwaalm kom ud for at se Jeppes mishandlede Ryg, maatte Husbonden

jo indrømme, at han havde været for haard ved Fyren — det havde aldeles ikke været hans Mening at ville revse ham saa haardt. Drengen forlangte nu tre Specier for Svie og Smerte, hvad Manden ogsaa gik ind paa at ville betale.

Kræ Povlsen.

Nu skal jeg fortælle, hvorledes det gik Mikkel Nargor i Rind. Det var en Gang, der var Gilde i Vester Høgild, man kom i Snak om, at der var nogen, der kunde forgøre en Bøsse, saa man ingen Ting kunde ramme med den, og at Kræ Povlsen, der ogsaa var til Stede, forstod Kunsten. Da sagde Mikkel, at det troede han ikke paa, men vilde Manden i Gaarden vove »æ Kåk, dæ stod o æ Mødding«, da vilde han, trods Kræ Povlsens Heksekunster, paatage sig at pille Hanen ned.

Kræ Povlsen ladede Skyderen og behandlede den med sin Læsning og Kunster, og saa fik Mikkel Bøssen. »Jæn Teng vel a sæjj dæ Kaaren — a skyder di Kåk!« sagde Mikkel til Konen i Gaarden, og da han saa skød, drat Hanen stendød om paa Møddingen til stor Forundring for Forsamlingen og da ikke mindst for Kræ Povlsen, der paastod, at det forstod han »knælen regier mæ e.t, faa a brojt di samm Uer, a plæjer!«

Om samme Kræ Povlsen fortælles der, at han en Gang var med til et Bryllup, hvor Manden i

Gaarden »wa saa nyww, te han e.t ku uund dæm åld de, di ku eer.«

Man havde ikke siddet ret længe ved Middagsbordet, før Værten rejste sig og sagde: »Gid di no åldsammel æ saa mæt, som a er!« hvorpaa han gik ud.

Gæsterne beklagede sig jo over Mandens Opførsel; men Kræ Povlsen trøstede dem med, at han nok skulde faa ham ind igen. Saa gik han ud til Manden og sagde, at det var forfærdelig dumt, at han gik, for nu sad Folkene og huggede i sig, saa det var en Gru — hvis Manden nu fulgte med ind igen og satte sig ved Bordet, saa vilde de fleste dog skamme sig ved at sidde og fylde saa meget i sig!

Det fandt Manden, der var god Mening i, han fulgte med og satte sig ved Bordet, til alle blev færdige.

Et Aar var der en Træhandlers Krikke, der blev »sterre« paa Lund Marked. Hesten kunde ikke drives ud af Pletten og Ejeren var i stor Forlegenhed. Da kom Kræ Povlsen til Stede og tilbød at kurere Dyret. Han gik hen til en Mand, der stod og handlede med »Skåår«, dvs. tørrede Pigrokker, og fik Lov til at skære Halen af saadan en »Rokkel«. Saa gik han hen og stak den piggerede Hale ind under Hestens Rumpe, og nu kan det nok være, at Pokker tog ved Krikken, den rendte i vild Fart over Stok og Sten ud af Markedspladsen og Byen.

Kræ Povlsens Fader, Povl, var af fattige Forældre; men der var ingen, der vidste, hvem disse var eller hvor han var født. Povl var som lille Purk sendt ud for at tigge, og da var han kommen saa langt bort, at han ikke kunde finde hjem igen og heller ikke kunde han gøre Rede for, hvor han var fra. Et Par gamle Folk i Fastrup i Gjellerup tog sig af Drengen, indtil denne blev saa stor, at han »ku torre sæ sjæl«. Senere tjente han flere Aar hos Provst Bierring i Rind.

Poul Østergaard og Birt i Bøvling ejede et lille Hjem, som de drev ved Hjælp af Køerne, da de ingen Stude havde. Parret kunde næsten aldrig forliges. Nu hændte det en Dag, Køerne blev tvære for Povl, hvorfor han gav sig til at slaa paa Dyrene. Birthe saa det, kom ud og sagde: »Du mo sandelig et sådn slå æ Kyer!« Povl, der var »pief i æ Röst«, svarede: »De wa ræt — ka du hold mæ dæm!«

En anden Gang, da de var blevne uklare, truede Birt med, at hun vilde gaa hen og drukne sig i en Grav paa Marken. Truslen gjorde ikke større Indvirkning paa Manden, end at han bad »Selvmorderen« om at flytte Køerne først. »Næj misæel vel a't!«, svarede Birthe; men saa opgav hun dog Planen.

Tyveri og Overtro.

I Høgild ved Karup boede der en Mand, der hed Mikkel Nielsen, hvis Kone, Grethe, var slem til at tage Mandens Penge. Manden havde ogsaa sine Fejl; han var forfalden til Drik, og naar han blev svirend, og Konen tømte hans Pengepung, gav hun en af hans Kammerater fra Drikkelaget Skylden.

Saa en Dag henvendte Mikkel sig til Kræ Frederiksen, der boede i Stampemøllen, om Hjælp. Man mente, at Kræ Frederiksen havde Cyprianus, og at han godt kunde slaa Øjet ud paa en Tyv og lignende. En Tid efter stillede den kloge Mand nede hos Mikkel med en stor Bog med røde Bogstaver paa Titelbladet.

De to Mænd gav sig ivrigt til at studere Indholdet, medens Grete skulede mistænkeligt hen til Bogen og spurgte, hvad der nu skulde ske — den slemme Bog holdt hun ikke af at have i Huset. Saa siger Mikkel: »a ska endda si o lær den Skiider te Nils Matisen te o læ vær mæj o stæel mi Pæeng — han røjer mi Pång, hwææ Gång, a æ fuld — no ska vi slå æ Yww u.r o ham!«

Dernæst hentede Mikkel sin Sømkasse, rumsterede med Indholdet og sagde: »A ka — som han kund læg te o bannd — da e.t fåsto, hu mi Spæger æ blöwen å?« Endelig fandt han da Instrumentet, og saa gik Mændene ud til Slibestenen og gav dem til at slibe Spigeren til. Men nu kom Grete rendende og sagde: »I mo endelc et begønnd

mæ naawe Konnster!« Og saa stak hun i med at tudbrøle og bekendte, at det var hende, og ikke Nils Mathisen, der havde taget hans Penge!

Men Mikkel stak ogsaa i med at græde, det kunde han let, naar han fandt Lejligheden passende. Han græd af Glæde over, at han ikke havde slaaet en uskyldig Mands Øje ud og fremstammede: »Jøsses endda, hu a æ en løkkele Mand, te a et gik hen o sluk æ Yww ud o Nils Mathisen!«

Spøgeri.

Et Steds var der en Røgter, der baade var noget enfoldig og overtroisk. Saa var der en Karl, der for at forskrække Røgteren hængte et Lagen over sig og kravlede ind under Røgterens Seng en Nat. Kort efter at Røgteren var kommen til Ro, begyndte det at kradse mistænkeligt paa Sengen. Røgteren blev ræd og fik travlt med at læse sine Aftenbønner. Men Puslerierne blev ved, og da det samtidig begyndte at hale i Dynen, greb Røgteren sin Lommekniv, lukkede Bladet op og hug Kniven ned, hvor der blev trukket i Dynen, idet han af fuld Hals brølte: »Ægstoel!«

Det hjalp ogsaa, men Spøgelset mistede rigtignok en Finger ved den Lejlighed.

Pæ Domdal.

I »Sebbersåaend« Nord for Gildmose i Tjørring boede i sin Tid en Skorstensfejer, man kaldte Pæ

Domdal. Konen kaldte man Ma Klondt; men om hende ved jeg ellers ikke andet, end at hun havde daarlige Tænder — selv paastod hun, at disse var saa sølle, at hun ikke kunde bide en Dram over — og at hun en Gang nær var blevet Mormon.

Det var et Aar, Mormonerne huserede slemt her i Egnen. De havde ogsaa faaet fat paa Ma Klont, og hun var saa nær omvendt, at hun kun manglede at blive døbt om. Der fandtes imidlertid ikke passende Vand i Nærheden, hvori hun kunde dyppes ned, derfor vilde Prædikanterne slaa et Reb om Livet paa hende og sænke hende ned i en Brønd; men saa foretrak Maren at blive ved sin Børnelærdom.

Pæ Domdals Forretning førte jo med sig, at han fik et mindre pænt Udseende, og dette blev ikke bedre efter at en Hest havde bidt et Stykke af hans ene Øjelaag. Et Steds havde man et galt Føløg, ingen turde gaa ind til. Pæ Domdal sagde, at han »Harren ta mæ« godt turde gaa der ind. Men var han ikke ræd for Øget, da var dette heller ikke for Skorstensfejeren — det fór hen mod ham og bed ham i Ansigtet.

Lidt indskrænket var Pæ Domdal. En Gang han havde arbejdet for Hans Lundgaard i Tjørring og denne spurgte, hvormeget han skulde have i Dagleje, svarede Pæ Domdal: „A vel ha halanden Mark«. »Ka du e.t næær dæ mæ 24 Skjælling?« spurgte Hans. »Næj. a vel Fanden tæj mæ ha halanden Mark,« svarede Pæ Domdal,

der ikke var klar over, at 24 Skilling netop var halvanden Mark.

Et Aar, Kongen skulde komme her gennem Egnen, bildte man Pæ Domdal ind, at Majestæten nok havde i Sinde at give ham en hvid Hest at ride paa og indsætte ham som Skorstensfejer. Og siden fik man ham til at gaa op til Herredsfogden og spørge til, hvor Hesten blev af. Herredsfogden, der godt kendte Pæ Domdal, lovede at han nok skulde sende Bud, naar Hesten kom — den var ikke kommen endnu.

Pæ Domdal var »sjönsk«. En Aften, han fra Povlsgaard vilde gaa hjem og tværs over Kirkegaarden, kunde han ikke komme igennem den nordre Stette for Vogne og Folk. Han kunde blandt andre kende Laust Thomsens Befordring fra Trælund, og han fortalte, at Laust havde et Par spættede Heste for. Det lo man kun ad, da Laust Thomsen ikke havde saadanne Heste. Men hvad sker. Da Laust's Moder døde og skulde begraves, blev hun netop kørt til Kirken med et Par Skimler, som Laust havde købt en Tid før.

Liglys.

Den første Post, vi havde her i Egnen, var Knud Post. Han boede i et lille Sted i Herning, gik der fra ad Snejbjærg, Sindinggaard, Aulum osv. til Holstebro og tilbage igen samme Dag. Det

var gærne sent, naar han kom hjem, og derfor havde han en lille Lygte med.

Saa var det en Julenat, Knud kom Nord fra til Snejbjærg Kirke — der gik en Sti tværs over Kirkegaarden, som han gærne fulgte, da han skulde ind i Kroen med Postsager — da standsede han udenfor »æ Stæt« for at lade sit Vand.

Nu boede der i Fattighuset, der laa lige ind ved Kirkegaardsdiget lidt Vest for nævnte Stette, blandt andre en gammel Mand, der hed Sywer (Sivert), med sin Kone. Netop som Knud Post stiller sig ved Stetten, kommer Sywer ud »faa o pes te Næt«, som Fortælleren udtrykte sig, og da han fik Øje paa Knud Post's Lys — Manden kunde han i Mørket ikke se — kalder han paa sin Kone og siger: »Kjæsten, kom hæ u.r, så ska du sie en Liglys!« Men lige som Kjæsten kom ud i Døren, var Posten bleven færdig og gik videre; men i den stille Nat hørte han Kjæsten sige: »Ja sie — no skræj den ind ar æ Stæ.t!«

Næste Gang, der kom Lig Nord fra til Kirken, var Sivert og Kjæsten klar over, for hvem de hin Højtidsnat havde set Liglys!

Ordtydninger.

Stød er betegnet ved . og lang Lyd ved Fordobling af Vokal ell. Konsonant.

a.t = a e.t = jeg ikke.
bjæ.t = bedede (holdt Hvil).
Brogl og Billinger = Stumper og Smaastykker (bruges navnlig om Tørv).
bry = brød.
Bælle = Krop (Bælg).
bøs = ond, brutal.
Båågbåj = Afbud.
da.t = da ikke.
dråw = drog.
Döww = Døje.
e.t = ikke, intet.
fajmt = favnede.
fjaale = undseelig.
Foosti = Faaresti.
framm = ude i Køkkenet.
frååge = søgte, spurgte.
føer = førlig, rask.
fåfa.r = forfærdet, overrasket.
Gjanning = Gærning.
grenned = smaalo.
gut.en O = omtalte Aa.
gyelæ = tydelig.
gyer = gjøre.
Hjæmen = Hjem.
honte = hvorledes at.

huren = hvorledes.
hweerm = hvirvle, fare om.
hwisomsinndensti = hvis.
hwælle Kåel = prægtig Karl.
hæjer = heller.
hæjjer = hellere.
hæjsen = ellers.
hæn = afsted (i Kongenstjeneste).
Höwder = Kreaturer.
Hå.k = Klø.
hååår spuer = havde hørt (opspurgt).
ilywel = alligevel.
imældgulaw = imidlertid.
inhåwelæ = imidlertid.
i samm gu Law = paa samme Tid.
ju. = jog.
jænn Fæt = den ene Hentning.
kak.en = kræsen.
Katbælle = Kroppen af en Kat.
kie sæ = komme sig.
kinnd (kjæend) = kende (give).
Klyynpøt = Tørvegrav.
kne.f = kneb.
Koes = Kurs.
æ Kre.k = Krikken.
kreng = haandsnild.
te Kryldt = til Magt.
ku = kunde.
kwit = rask.
o kyf = at købe.

kyw å = ked af.
så o kålld = saa at sige.
o las = at læsse.
Lat.er = Lægter.
lelld = tvivlede, havde Mistanke om.
lerre = ledig.
lu = lod.
lyy = lød.
Löwmåår = Levemaade.
låjlæ = løjerlige.
Muer = Mod.
mwåt = travlt.
æ Møs = Musene.
nalder = gnave.
nii = gnide.
nys = nylig.
nærensti (nærensinndensti) = naar.
nöj = noget.
O.l = Aal.
Onden = Middagsmad.
æ Pa.k = Uldpakken.
Pandekåk = Ægkage.
patu = absolut, med Vold og Magt.
så proes = saa rask.
pååendt = haft Uheld.
Rennd = Brødskorpe.
remmel = remse.
ryww = rive.
ræjnfær = renlig.
æ Salls = Stuehus (Sal-Hus).

sjæt = set.
sjönlæ = synlig.
Skannk = Ben.
Skiirååger = Møgkører. Skældsord. I Fortegnelsen over Københavns Borgere 1659 nævnes en Mads Skarnager.
skjeltede = bjærgede.
skjöwelt å = stak af.
æ Skyww = Skiven, dvs. Bordet.
skrandt.e = halvvejs syg.
skrannigrende = skoggerlo.
æ Skromel = Skurken.
skøj = sky, skræmt.
skåenwon Slog = skarnagtig Fyr.
sleg = indsmigrende.
sluk — i Lot.en = bringe til Tavshed.
æ Slyyrer = Kanallie.
soor = saare.
stande = lavet i Stand.
te Stee = til Stede.
sterre = stædig.
stu. = stod.
stægelt = steglede, traskede.
støngs = stødt.
Støømoel = Stødmaal, nu og da.
swåer = ret, svar.
swåer låndt = ret langt.
Såwner = fra samme Sogn.
en Tag = en Tid.
tald = talet, snakket.

ta.t = var ved at tække.
tondt.e = småtosset.
torre = klare sig.
Tow = Uld, To.
tro.t = trakte.
trowe = truede.
tu (tuk) = tog.
tuer = toer (vasker).
Tuusning = i Mørkningen.
tælle = skære.
Törre = Tørv, Hedetørv.
tø.t = tyktes, syntes.
tøwes = tykkes, synes.
Ugn = Vogn.
o ver = at vide.
Vessen = Luftrør (her i Betydning: bruge Mund).
vi.t = vi ikke.
Vriiskamel = Lænd (skæmtende).
Vöweri = Væveri.
wan (wat) = været.
wanter = fattes, mangler.
Wåesgrof = Vejgrøft.
Yweloer = Aar, regnet fra Jul.
yww = øje.
öj = ødelagt.
åå = altfor.
ååg = age.

H. P. HANSEN:

Natmændsfolk og Kjæltringer i Vestjylland,

532 S., Illstr. Gyldendal 1922. Pris 12 Kr.

Uddrag af Anmeldelserne:

H. P. Hansens Beretning om dem er ikke Romantik, men han er en god Fortæller, og hvad han fortæller dokumenteres.

Viborg Stiftstidende $^{18}/_{12}$ 22. Hans Knudsen.

Der er samlet et betydeligt Stof, og Træk paa Træk fortælles i Samtaleform, saa Bogen vrimler af jydske Dialoger, der giver Læserne et indgaaende Kendskab til Kjæltringfolkets hele Liv og Færd og Tankesæt. Desuden er Bogen isprængt med mange Portrætter og andre Billeder.

Sorø Amtstidende $^{18}/_{12}$ 22. Christine Reimer.

Et vil sikkert Alle samstemme i, at Hr. Hansen har udført et meget betydeligt Arbejde og givet et værdifuldt Bidrag til jysk Kulturhistorie, og hans her offentliggjorte Materiale kan ogsaa benyttes til Belysning af forskellige andre Forhold end netop Hovedæmnet.

Jyllandsposten, $^{24}/_{12}$ 22. C. K.

Hansen kunde egentlig have kaldt sin Bog Kjæltringliv, thi ved at læse den faar man et fortræffeligt Begreb om Kjæltringernes Liv og Færden baade i Glæde og Sorg. — — — — Det følger af sig selv, at Hansen paa Bogens 532 Sider beretter en Vrimmel af pudsige og bedrøvelige Optrin i Kjæltringlivet. Kjæltringhumoren er drøj og saftig, men Humor af det reneste Vand, og Forfatteren har en egen — meget malende — Maade at fortælle paa.

Vejle Amts Folkeblad, $^{18}/_{1}$ 23. Noring.

Dette brogede Liv har Forfatteren skildret meget udførligt og levende, og man faar da et godt Indblik i de Kaar og Vilkaar, som Fattigfolk og Forbrydere forhen havde paa Landet; — — men forøvrigt vil Forfatterens Bog sikkert blive en Guldgrube — om ikke for ham selv saa dog for andre Forfattere.

København, $^{20}/_{2}$ 23. n—y.

Det er en omhyggeligt udarbejdet Bog, der bygger paa meget omfattende Kildestudier.

Nationaltidende, $^{23}/_{2}$ 23. —e.

Som kulturhistorisk Materiale er Hansens Bøger om denne egenartede Kaste af stor Værdi og for voksne en fortræffelig underholdende Læsning.

(Fælleskorrespondance). H. H.

Ved Læsning af denne over fem Hundrede Sider store Bog føler man sig ikke altid vel til Mode; man synes at befinde sig i slet Selskab og skal have Bogen lagt til Side. Men man kan ikke lade være at tage fat paa den igen, thi man lærer Menneskekundskab og Sjælekendskab igennem den.

Ringk. A. Dgbl., $^{23}/_{5}$ 23. S. Sandvad, fhv. Sognepr.

Forfatteren fortjener megen Tak for sit genneminteressante og værdifulde »Revisionsarbejde«, der vel har afklædt det jydske Kjæltringliv det Skær af Mystik og Romantik, der har hvilet over det siden Blichers og Etlars Dage, men som til Gengæld er trængt dybt ind i denne Egn af Kulturens Overdrev og sikkert nok har faaet »Sandheden« frem.

Højskolebladet, $^{25}/_{5}$ 23. J. Richter.

Det er fortrinlig og morsom Læsning og et gedigent Stykke jydsk Kulturhistorie, kort sagt et Værk, som ingen Læseforening af nogen Betydning burde forsømme at anskaffe.

Viborg Stifts Folkeblad $^{24}/_{8}$ 23. Jeppe Aakjær.

Eksprestrykkeriet • Herning.

Fra gamle Dage. I. 164 S. 1921.

Bogen, der har følgende Afsnit: Slavekrigen 1848, Smørkær-ning og Overtro, Tjørring Muer. Hedebønder og Hedehjem, Kibæk Møllerens Gods 1672 og Jacob Rostrup og Lergrav, faas kun direkte fra Forfatteren, Adr.: Lindebo, Herning, mod Indsendelse af 5 Kr. pr. Postanvisning.